

Dit is "Toestanden" van
18 november 1988
1ste jaargang nr. 10
U vindt ons in de kiosak en
betere boekhandel
voor 50F
Abonnementvoorwaarden
vind je op blz. 31,
de inhoud op de achterkant
Ons afgiftekantoor is
Brussel X

Toestanden

In deze "Toestanden"
niets over de Vlamingen
die in de 16de eeuw
naar het Noorden vluchtten.
Ook niets over de
Vlamingen die tijdens WO1
naar Nederland vluchtten.
Maar wel een dossier
over de huidige vlucht
noordwaarts van de
Vlaamse theatermakers.

WEEKBLAD DAT NOG NIET NAAR NEDERLAND VLUCHTTE

Zairebeleid

De Belgo-Belgische ruzies

Wilfried Martens, Leo Tindemans en hun gevolg zijn naar Zaïre geweest en achteraf blijkt van die reis niets meer over te blijven dan wat spektakel : onwelvoeglijk schitterende recepties in het Versailles van Mobutu, Afrikaanse dansen en herhaalde liefdesverklaringen van Martens. Die was nochtans naar ginder getrokken om er ernstige zaken te bespreken. Zo bijvoorbeeld de herschikking van de Zaïrese schuld tegenover België. Wat Martens en zijn experts daarover te zeggen hadden, voldeed niemand. Mobutu was duidelijk ontevreden en toen Martens terug in Zaventem aankwam barste de polemiekk hier los.

Fundamenteel is dit alles te wijten aan het feit dat er in België in het geheel geen akkoord bestaat over hoe ons land zich dient op te stellen tegenover zijn gewezen kolonie. Dat is de analyse van Jean-Claude Willame van het "Afrika Studie- en Documentatiecentrum" (ASDOC-CE-DAF). Onderstaande bijdrage namen we over uit het nog te verschijnen decembernummer van "La Revue Nouvelle".

Er bestond en bestaat geen enkele consensus onder de Belgen over de manier waarop Zaïre uit zijn schulden komt. Zo houdt Leo Tindemans vast aan de overjaarse definitie van soevereiniteit inzake samenwerking. Hij herhaalt voortdurend dat Zaïre een soeverein land is en dat het dus zelf dient te beslissen over hoe het de Belgen aanwendt. Op het ministerie van ontwikkelingssamenwerking -waarover Tindemans zijn voorgedij verloor-luidt een andere klok. Daar tracht men meer en meer de nadruk te leggen op een contractuele samenwerking, naar het voorbeeld

ZAIRESE SCHULD AAN BELGIË

van de EEG en de Wereldbank (een dialoog over de politiek gevoerd in het ontwikkelingsland, voorwaarden bij leningen en subsidies,...)

Ander twistpunt, dit keer van politieke aard : Tindemans legde zwaar de nadruk op het feit dat de herschikking van de Zaïrese commerciële schuld een zaak is voor het parlement. Volgens Wilfried Martens behoort dit tot de bevoegdheden van de regering.

Er bestaat ook geen zelfde mening over wat "onze economische belangen in Zaïre" vandaag voorstellen. Op Economische Zaken verhalen sommigen niet "dat Zaïre werkelijk niets, maar dan ook absoluut niets opbrengt voor België". Alsof hij het tegendeel wilde bewijzen, bezocht Martens uitgebreid "onze economische realisaties" tijdens zijn Zaïre-reis: in Isiro werd hij ontvangen door de PDG van UNIBRA, Michel Relecom, een grote vriend van president Mobutu, die aan onze Eerste Minister zeker vertelde over de wonderen verwezenlijkt dankzij de Belgische begroting van ontwikkelingssamenwerking, waarvan hij rijkelijk profiteert. Martens overvloog ook het terrein waarop de stuwdam van Mobaye in aanbouw is. Dit bouwwerk, gelegen op presidentiële gronden, zal ACEC 2 miljard opbrengen -maar de Wereldbank en

de EEG stellen het zwaar in vraag- vanwege zijn negatieve impact op de Zaïrese begroting, en op de bevaarbaarheid van de Ubangi, een waterweg van vitaal belang voor het naburige RCA. Martens onderzocht ook nauwgezet de diamanten geproduceerd door MIBA : SIBEKA, een filiaal van de Generale Maatschappij bezit 20% van MIBA's kapitaal...

Tenslotte is het niet evident dat men het in Brussel eens is over het doel van een eventuele verlichting van de Zaïrese commerciële schuld tegenover België. Op het Ministerie van Ontwikkelingssamenwerking hoopt men vooral op het "Tegenwaarde-fonds" dat zou kunnen opgezet worden na de kwijtschelding van de intresten van deze schuld. Die bedragen zouden dan moeten dienen om projecten te financieren voor onderwijs, gezondheid en lokale infrastructuur. Vanuit Zaïre liet Martens -die overigens zorgvuldig vermeer één enkel project van de Belgische coöperatie te bezoeken-weten dat hij meer voelde voor het verlenen van kredieten aan productieve projecten van Zaïrese KMO's. Dit houdt natuurlijk het welbekende risico in dat die zogenaamde KMO's alleen maar dekmantels zijn waarin de grote en de kleine barons van het regime zich verschuilen ! En dan hebben we het nog niet gehad over de manier waarop men de Zaïrese schuld denkt te verlichten. Die lijkt uiterst twijfelachtig, gezien het er in feite zou op neer komen dat de Belgisch-Zaïrese "commerciële vergissingen" waaraan de Delcredere-dienst zijn waarborg verleende, zouden terugbetaald worden met gelden van Ontwikkelingssamenwerking en dus van de Belgische belastingbetaler.

Jean-Claude Willame

Op 20 november 1958 werd het Schoolpact ondertekend. Dertig jaar later wordt het vervangen door een Vlaams pact. Een Autonome Raad voor het Gemeenschaps- onderwijs wordt de inrichtende macht van het openbaar onderwijs. De betrokken politici prijzen zichzelf in de geschiedenis en sommigen spreken van "één van de zeldzame hoogtepunten in de politiek". Nou.

In de jaren 50 vormde het onderwijs nog een reële politieke inzet. Bij het ontstaan van België kreeg de kerk de onderwijshegemonie. Het klerikaal vrij onderwijs was het belangrijkste doorgeefluik voor de heersende recht en orde opvattingen. Max Buset, de socialistische partijvoorzitter, wilde met een alternatieve onderwijspolitiek de "CVP-staat" breken. Door de uitbouw van een democratisch openbaar lekenonderwijs zou het sociaal-democratische ideeëngoed ook bij de jeugd ingang vinden en de electorale verschuivingen van de toekomst worden voorbereid.

Het strijdveld was het secundair onderwijs dat door de naoorlogse baby- en economische boom aan een reusachtige expansie toe was. Pierre Harmel, die van 1950 tot 1954 CVP-minister van onderwijs was, stichtte 6 rijksscholen en erkende 82 vrije technische scholen. Zijn op-

Standpunt

Historisch ?

volger, de socialist Leo Collard, richtte op vier jaar tijd 60 rijksmiddelbare scholen, 2 normaalscholen en 35 technische scholen op. Hij gaf het secundair onderwijs 38 nieuwe internaten. Hij verhoogde de onderwijsbegroting met 25%. Hij verdubbelde het aantal studiebeurzen. Een kwantitatieve schooloorlog. Het schoolpact kwam er omdat na 8 jaar de financiële limieten waren bereikt.

En vandaag? Het vrij onderwijs werd een modern lekenonderwijs. Aan banden gelegd door het neutraliteitsbeginsel kon het openbaar onderwijs noch op inhoudelijk noch op didactisch vlak fundamenteel andere accenten leggen. In beide netten vindt men "vooruitstrevende" en "elitaire" scholen, scholen waar pedagogische experimenten kunnen en andere waar tucht en orde het motto zijn. Daarenboven is de socialistische partij niet langer de oppositionele reformistische partij, maar een moderne regeringspartij. En het gaat niet om onderwijsexpansie maar om het

beheer van de inkrimping.

Het nieuwe schoolpact is in feite niets meer dan een akte van eensgezindheid. De ARGO is samengesteld om evenwichten te beheren en niet om een dynamische en partisane onderwijsvisie gestalte te geven.

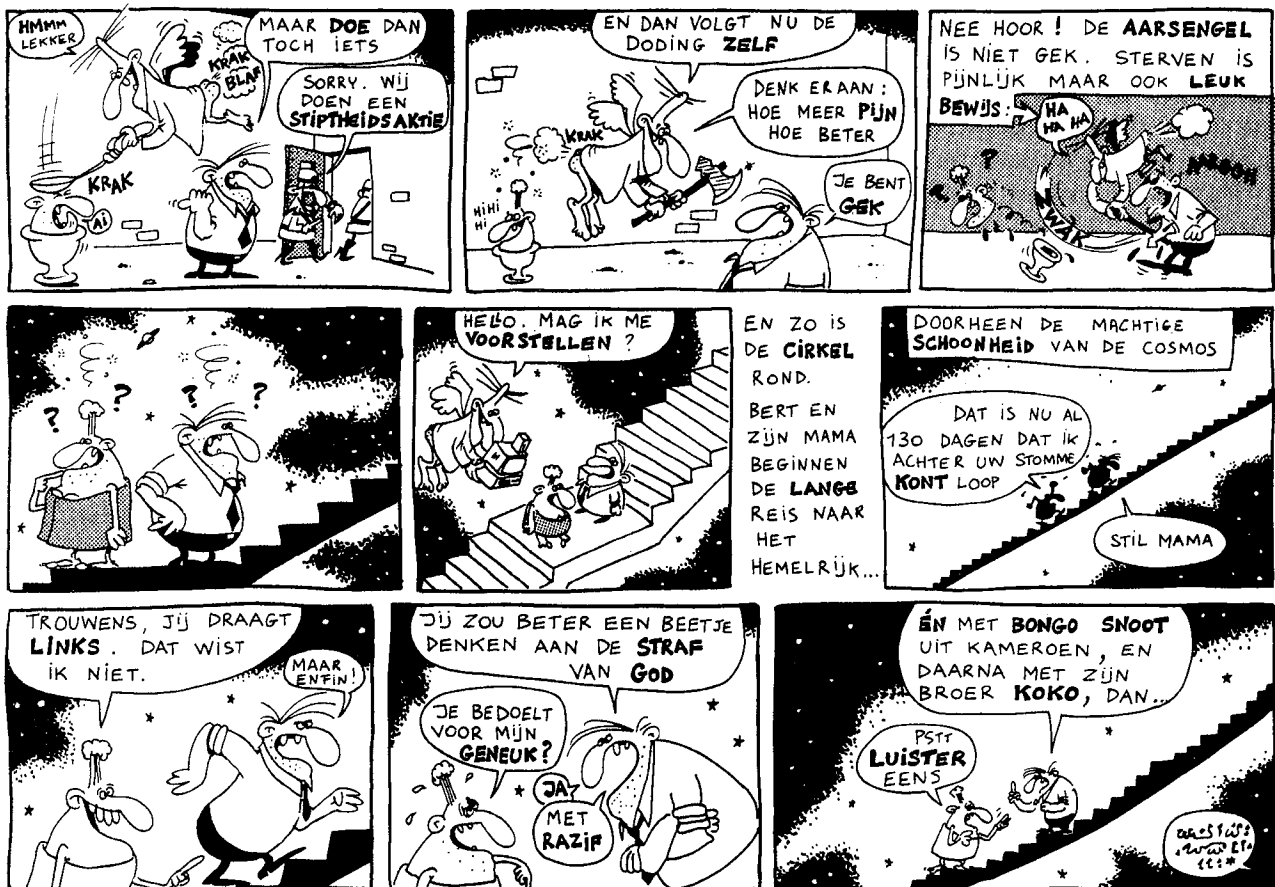
In het gehele debat ontbreekt vooral de inhoudelijke discussie. Wat is nog een socialistische visie op het openbaar onderwijs? Hoe staat het met de principes als gratis onderwijs, democratisering, actieve bestrijding van sociale ongelijkheid? Wie verdedigt nog de eenheidsschool, gratis en voor iedereen tot 18 jaar? Wat gebeurt er met de pluralistische gemeenschapsschool en de ontzuiling? Hoe staat het met de permanente opvoeding, het educatief verlot, de basiseducatie, het tweedekansonderwijs, de afschaffing van het beroepsonderwijs? Wie spreekt nog over onderwijsmethoden, over emanciperend of ervaringsleren?

In een periode waar elitescholen, prestatiegericht leren en selectieprocessen opnieuw "in" zijn, zou een schoolstrijd rond de kwaliteit van het onderwijs welgekommen zijn. Het daarna afgesloten pact kan dan misschien echt 'historisch' worden genoemd.

Eric Corijn.

in het hemelrijk

door QUIRIT

wordt vervolgd

DE WEEK

Politie

Staken is menselijk

Het gebeurt niet zo vaak dat politielui op de barricaden springen, tenminste niet om zelf een vorm van syndicale actie te voeren. Als iets dergelijks volledig spontaan gebeurt en daarenboven ook nog van langere adem blijkt te zijn, dan mag men gerust spreken over een extravagant hoofdstukje in het landelijke sociale leven.

leid moeten intomen, zijn ervan evenzeer het slachtoffer. Dat de actie zo snel uitliep over het land heeft dan ook minder te maken met een solidariteitsreflex of met één of andere vorm van korpsgeest dan wel met veralgemeend ongenoegen en met het besef dat er overal wat kon en moest gebeuren nadat Brussel de spits had afgebeten. De klassieke overheidsvakbonden die het gemeentepersoneel - waaronder ook de politie ressorteert - verenigen, werden alvast gepasseerd door de spontane actiegolf. Temeer daar deelname van de politie aan sectoriële of interprofessionele vakbondsacties steeds zeer problematisch geweest is. Daar stonden zowel een soort "plichtsbewustzijn tegenover de bevolking" als de hiërarchische structuren en de wettelijke verplichtingen borg voor. Toch is nu gebleken dat dit alles bepaalde vormen van efficiënte sociale actie niet hoeft uit te sluiten, zelfs al stemmen deze vormen niet overeen met het gewone beeld dat men van een staking heeft. De christelijke en socialistische overheidsvakbonden hebben dit niet tijdig ingezien. Door te onderhandelen op topniveau zonder hieraan een verlengstuk van informatie of animatie in de burelen te koppelen, zijn ze de voeling met de ontevreden politie-beambten voor een deel kwijtgespeeld. Zo kwam de weg vrij voor een corporatistische organisatie als het Nationaal Syndi-

caat van de Belgische Politie (NSBP). Uiteraard liet het NSBP zich niet pramen om te proberen de leiding van de spontane actie naar zich toe te trekken, ondermeer door het lanceren van de demagogische eis voor 20.000 frank bruto-loonsverhoging. De strategie van het NSBP staat aldus haaks op de principieel correcte visie van de overheidsvakbonden, die vinden dat het probleem van lonen en koopkracht moet opgelost worden door een globale collectieve arbeidsovereenkomst voor alle ambtenaren van de lokale en regionale besturen. In dit verband hernam de ACOD-LRB de bestaande eis voor 10 % loonsverhoging en wist zij te melden dat er reeds een principsovereenkomst bereikt werd betreffende de nacht- en zondagvergoedingen.

Wat doet Tobback ?

Rest nu de vraag hoe de overheid zal reageren op de actie. Op het ogenblik dat wij deze regels intikken, schijnt zij de confrontatie uit de weg te gaan en volgt zij niet het voorbeeld van de Leuvense burgemeester Vansina, die er niets beters op vond dan een opeisingsbevel uit te vaardigen. Een maatregel die overigens als ontkenning van de stakingsvrijheid nog meer frustratie zou kunnen opwekken. Wat minister van binnenlandse zaken Tobback ook moge beweren, het zijn de nationale en de gemeenschapsregeringen die de sleutel in handen houden en niet de gemeenten. Slechts zij kunnen door het toekennen van meer financiële middelen aan de gemeenten (die het personeel moeten betalen) ruimte scheppen voor een koopkrachtverhoging die alle categorieën lokale ambtenaren ten goede komt. Zoniet zou een eventuele loonsverhoging voor de politie rechtstreeks een inlevering voor het andere personeel veroorzaken daar heel wat gemeenten belast werden met de beruchte saneringsplannen. Om te beginnen zullen de regerende politici al mogen afstappen van hun plan de begroting van het Gemeentefonds in 1989 nogmaals met 4,5 miljard te verminderen. En dat kost wel wat meer dan louter begrip voor de eisen van de actievoerders. Vooral omdat het in de gehele openbare sector warm wordt.

Wat in Brussel van start ging als een uitbarsting van opgekropte frustratie omwille van achterlijke werkomstandigheden en ontoereikende bezoldiging, verspreidde zich als een lopend vuur. De goegemeente, de politici en niet in het minst de officiële vakbonden werden verrast - de enen aangenaam, de anderen minder - door de wijze waarop nagenoeg alle belangrijke korpsen het voorbeeld van de Brusselaars opvolgden.

Arme politie?

Wie zijn moeder vermoord heeft, is nog te goed om bij de (Brusselse) politie dienst te nemen. Dat zou je moeten concluderen uit de wilde verhalen die de voorbije dagen door de actievoerders werden gedaan in bewoordingen die even goed uit de mond van warmgelopen stakende staalarbeiders kunnen opgetekend worden. Dat de politie - net als andere categorieën loon- en weddetrekkenden - reden te over heeft om haar geduld te verliezen, staat buiten kijf. Voor alle korpsen (en overigens voor alle ambtenaren) geldt dat de weddeschalen niet aangepast werden sinds 1972, ondanks het feit dat van de beginnende politieman of -vrouw terecht een steeds hogere vorming en kwalificatie gevraagd wordt. Zo vindt een debuterend agent de bescheiden nettoloonsom van 27.000 frank in zijn of haar zakje. En hoewel de specifieke werkomstandigheden sterk kunnen variëren van gemeente tot gemeente, vormen de uitrusting en vooral de dienstregelingen die een normaal sociaal leven onmogelijk maken een steeds weerkerende bron van ergernis. De geciteerde problemen zijn sinds jaar en dag bekend en lopen in essentie gelijk met die van bijvoorbeeld het verpleegkundig personeel, de brandweer en de vijandige broeders van de Rijkswacht. Tot nog toe echter hebben de opeenvolgende regeringen zich niet verwaardigd enige aandacht te schenken aan de tussenkomsten en eisenbundels van de vakbonden terzake. Het heette steeds dat de economische en budgettaire toestand van het Rijk verbeteringen in de weg stond. Als je het zo bekijkt, verschilt de situatie van de agent dus in niets van die van alle andere werknemers, hoewel stakers en betogers voor meer vrijheid en welvaart daar misschien anders tegenaan kijken. En toch, degenen die de protesten tegen het soberheidsbe-

Jos Gavel

Zoals mocht verwacht worden, keurden de besturen van ACV en ABVV op 15 november het ontwerp van sociaal akkoord tussen patroons en vakbonden goed met overweldigende meerderheden.

Zo hechtten 94,5% van de stemgerechtigden op het Nationaal Comité van het ABVV hun goedkeuring aan het ontwerp. De Algemene Raad van het ACV toonde zich gereserveerder met "slechts" 85,4 % pro-stemmen. Hoewel geen van beide grote vakbonden weinig reden tot geestdrift vond in de interprofessionele CAO voor de volgende twee jaar, waren ze toch van oordeel dat het beter was er eentje te maken dan geentje. Zoals reeds vorige week in dit blad te lezen stond, werden de echt hete hangijzers verschoven, hetzij naar de sectoriële onderhandelingen (loonsverhogingen in de sterke sectoren bijvoorbeeld) hetzij naar de Nationale Arbeidsraad (de bescherming van de syndicale afgevaardigden in de bedrijven om maar één zaak te noemen). Vooral de leiding van het ABVV heeft zich ingespannen om elementen voor tevredenheid naar voor te

Als er maar een akkoord is...

schuiven. Zo wijst het Nationaal Komitee op het herstel van de vrije onderhandelingen, het behoud van de index, de verhoging van de minimumlonen, de positieve vooruitzichten in de einde-loopbaanproblematiek. Minder optimistisch is het ABVV over de inspanningen van de patroons ten aanzien van de werkgelegenheid, waarbij het de beslissing van de regering om de controles op de verbintenissen ter zake af te schaffen op de korrel neemt. Andere tekortkomingen blijven voor de socialistische bond de onvoldoende middelen voor sociale vorming, de syndicale vertegenwoordiging in de KMO's en het feit dat de vervangingsplicht voor bruggepensioneerden niet weerhouden werd. Tijdens het bewuste Nationaal Comité kwam het overigens tot amper een viertal interpellaties, waaruit

men in de eerste plaats de bekommernis om de syndicale bescherming onthoudt. Ietwat geanimeerder ging het er in de Brusselse Pletinckxstraat, in de catacomben van het ACV, aan toe. Daar namen heel wat verbonden en centrales de moeite hun stemgedrag te motiveren en vooral de gebreken van het akkoord in de verf te zetten. Inzoverre zelfs dat uw verslaggever in een poging om nuchter en logisch te redeneren niet goed snapte waarom men na een dergelijke waslijst van bezwaren toch nog positief stemde. Omdat het ACV graag ja zegt, zoals een spreker guldig aanbracht? De correcte interpretatie is wellicht dat de vertegenwoordigers van de basis, zoals ze genoemd worden, toch nog iets uit de brand wilden slepen voor de zwaksten (de verhoging van de minimumlonen), dat ze evenzeer als de ABVV-ers mikken op wat er in de sectoriële onderhandelingen en in de NAR nog te gebeuren staat en tenslotte maar niet in het minst, dat ze weinig vertrouwen hebben in de mogelijkheid de basis in beweging te brengen.

Jos Gavel

In de autoverzekeringen moet je niet op "1992" wachten om de concurrentiestrijd naar een hogere versnelling te schakelen. Sinds enkele jaren bieden maatschappijen, die zonder tussenpersonen werken, aanzienlijk goedkopere polissen aan dan hun meer traditionele concurrenten. Een daarvan, De Volksverzekering (DVV), de verzekeringsmaatschappij van het ACW, tracht nu opnieuw terrein te winnen door aan de commissielonen van haar consulenten te morrelen.

Het gaat grotendeels om zelfstandigen die uitsluitend voor DVV werken. Hun commissieloon op auto-polissen zou van 17 tot 10% worden samengedrukt. Een fikse inlevering, die hen met imponerende overredingsmiddelen werd aangepreft. Het verloren inkomen moeten ze maar goedmaken door, mét de nieuwe meer concurrentiële voorwaarden, een groter marktaandeel te veroveren. Om de pil te verzachten, ontvangen ze gedurende drie jaar een geleidelijk afnemende compensatie-uitkering

Organisaties van de arbeidersbeweging lijden geregeld aan een kwalijk soort bedrijfsblindheid: zij vergeten in eigen huis dat er iets als sociaal overleg bestaat. Reeds in 1976 kende DVV een zwaar

In de verzekeringsmaatschappij van het ACW

Auto-conflict

sociaal conflict dat precies principieel draaide rond de democratisering van coöperatieve ondernemingen. De toenmalige DVV-beheerders Willy D'havé, Jef Houthuys en Co gedroegen zich toen als feodale "shokpatroons" die niet met syndicale herrieschoppers willen praten. Blijkbaar bleef de DVV-top tot vandaag in zoveel onchristelijke boosheid volharden. Want de woordvoerders van een front van zelfstandige DVV-consulenten en LBC-afgevaardigden kregen te horen dat over de grond van het huidige conflict geen gesprek mogelijk is. Slechts over compenserende randvoorwaarden, zoals logistieke steun bij de informatisering van consulentenkantoren, kan gepraat worden. Ondertussen voelen de actievoerders zich geprovoceerd door een publiciteitscampagne waarin DVV nú reeds klanten met een nieuw systeem aanspreekt, waartegen een meerderheid van de consulenten zich verzet. Nog uitdagender ervaaarde men een interview van DVV-commer-

cieel directeur Vanderveken met *Het Volk* waarin de consulenten konden lezen dat hun commissielonen te hoog lagen in verhouding tot hun prestaties. Men moet daarbij weten dat de zelfstandige consulenten alle bedrijfslasten zelf dragen. Van haar kant nam de directie zwaar aanstoot aan de ludieke acties rond de blokkade van de DVV-hoofdzetel waar een viervoeter de rol van directielid vertolkte. Het vakbondsfront eist in de eerste plaats de volledige compensatie van het inkomensverlies. Het meent dat de directie haar eenzijdig beslist commerciële maneuver tegenover het publiek niet meer kan herroepen en de kosten ervan moet ten laste nemen. Verder eist men eerbiediging van de overlegstructuren, volledige informatie over alle commerciële plannen die in het licht van 1992 worden uitgebreed en onmiddellijke stopzetting van de op actievoerders uitgeoefende drukking. Evenwichtige sociale verhoudingen kunnen binnen DVV slechts uitgroeien als de feodale leiderschapstijl van de oude tenoren van de christelijke arbeidersbeweging ophoudt. De nieuwe leiders Peirens en Rombouts kunnen op dit vlak iets bewijzen.

Jef Vermaere

Abortus

Met een zuiver geweten naar het Te Deum.

Hij had ons verwittigd, voorzitter De Maesschalck: op 14 november moest een uitspraak vallen in het abortusproces in Gent. Hij wilde namelijk met een zuiver geweten naar het Te Deum van 15 november. Er was dus ook weinig hoop op vrij-spraak, zoals bij het eerste vonnis in Gent, op 12 februari 1988.

De vrouwenbeweging was toen optimistisch. Voor het eerst had een rechtbank zich niet verschuild achter juridische achterpoortjes om de beschuldigde vrij te spreken. De aangehaalde argumenten waren die van de vrouwenbeweging. Het begrip 'noodsituatie' kreeg voor het eerst een bredere betekenis en er werd aangedrongen op een verandering van de verouderde wet van 1867. In de periode van deze uitspraak lag in de senaat het voorstel Michiels-Lallemand ter tafel: abortus blijft strafbaar, behalve in noodsituaties; en dit laatste werd zo ruim opgevat dat het voorstel de goedkeuring wegdroeg van de vrouwenbeweging. Het veroorzaakte grote deining, want er was een potentiële meerderheid voor. Samen met Voeren was abortus het struikelblok waarover de regering ten slotte ten val kwam. Bij de maandenlange onderhandelingen kwam de abortuswestie geregeld ter sprake, en ten slotte werd in het regeerakkoord opgenomen dat "de meerderheidsfracties

ABORTUS IN DE CLANDESTINITEIT

overleg zouden plegen tot het einde van het jaar". Ondertussen zou de regering het gerecht opdragen "de nodige initiatieven te nemen teneinde het noodzakelijk klimaat te scheppen voor een sereen debat". Dat zulks wegens de scheiding der machten een precaire onderneming is, bewijst het proces in beroep van deze week in Gent. Het gerecht heeft hier de wet toegepast met een principiële veroorde-

ling. De mildheid van de straffen stond echter in tegenstelling met het strenge arrest. Het begrip "noodtoestand" werd niet gebruikt in zijn brede betekenis en er werd zelfs een beroep gedaan op de UNO-verklaring van de Rechten van het Kind, om het ongeborn kind te verdedigen. Dat er dan toch milde straffen uitgesproken werden, is waarschijnlijk tekenend voor de patsituatie waarin de CVP zich bevindt. Enerzijds wil ze geen wetswijziging, maar beveelt ze de rechters aan om soepel op te treden, anderzijds is ze bang dat te strenge uitspraken de openbare opinie zouden in beroering brengen en dat er politiek op een wetswijziging wordt aangestuurd. In ieder geval is het sereen klimaat dat moest geschapen worden nu wel zoek, niet alleen door het proces in Gent. Sinds het regeerakkoord werden er drie vonnissen uitgesproken tegen dokters in Brussel, Brugge en Mons, en zijn er een aantal processen lopende. De SP laat begaan. "Lopende zaken kunnen immers niet tegengegaan worden." Maar er heeft zich ook een nieuw feit voorgedaan met de inbeslagneming van drie dossiers in het CGSO. Dat er nu binnen afzienbare tijd op regeringsvlak iets moet gebeuren, is onvermijdelijk geworden.

Kitty Roggeman.

De leiding heeft opnieuw gesproken: niet Tobback maar Vandebroucke wordt de nieuwe SP-voorzitter, tenzij Vandebroucke tussen dit en het komende partijcongres in een afgrond sukkelt, op een landmijn trapt, in een kikker verandert. Maar zelfs dat laatste is nog geen echte ramp: ook dan zal een congres Vandebroucke aannemen. Toen Calligula zijn paard tot consul benoemde bestond zijn fout erin dit niet op een congres te laten bevestigen.

Als Martens dan toch zo verliefd is op Zaïre, waarom gaat hij er dan niet zelf wonen? Vraagt het Vlaams Blok zich heel terecht af in een haast foutloos perscommuniqué. Deze overweging is niet alleen to the point, ze is bovendien dermate briljant dat het moeilijk te geloven valt dat het primaire Vlaams Blok-denken daar zelf zonder hulp is opgekomen. En wat nu

BELGIE KORT

met Marokkanen en Turken als die België zo'n sympathiek land vinden?

Mag Martens eigenlijk niet zeggen dat hij van Zaïre houdt en van het volk dat daar woont en van de mensen die dat land besturen? Wat Mobutu en zijn gangsterbende daar verrichten kun je toch niet besturen noemen.

Martens: "Ik hou van dit land, zijn volk, zijn leiders en zij schulden."

Als iemands gehechtheid aan het Rijksonderwijs maar eerst geloofwaardig is na diens eigenhandig ondertekende verklaring, dan kun je er van op aan dat die ARGO weldra uitpuilt van vakbondscreatures, politieke vazallen, incompetenten, opportunisten, principeloze plaatsjagers en nazaten van Baas Ganzendonck. De enigen die het Rijksonderwijs echt zijn toegedaan zijn zij die dat elke dag in hun manier van leven demonstreren. Daniël Coens bezwoer destijds om de week dat hij aan het Rijksonderwijs gehecht was.

Inderdaad, hij is er zo erg aan gehecht dat je hem er niet meer af krijgt.

De ministeriële stoelendans is helemaal geen teken van de Belgische politieke zedenverwildering. Integendeel, hij maakt deel uit van een subtiel zelfregelingsmechanisme. Als een wat al te voortvarende minister nog vlug even op de vooravond van Goede Vrijdag een legioen gediensstigen benoemt, kan een opvolger dat nog altijd naar eigen politieke inzichten bijsturen. Voormalig minister van Sociale Zaken Dehaene snoeide dermate in de thermale geneeskunde dat de twee enige Belgische kuuroorden in financiële nood kwamen. Dat die twee instellingen tot de socialistische zuil behoren, was natuurlijk louter toeval. Geen nood, vandaag beheert Busquin de portefeuille, en ziet, de kraan gaat weer open. (kd)

Belastinghervorming

De cadeaus
liggen gespreid

Marc Van Ryssen had een vervolg over dit onderwerp aangekondigd. Hier is het. Vooraleer het te bestuderen, doet de lezer er best aan het eerste deel van dit feuilleton even te memoriseren en dan zijn telraam of computer te nemen om de redenering te volgen. Wel even nakijken of een en ander goed werkt...

HOERA EEN ARTIKEL
OVER BELASTINGHERVORMING

Voor gehuwde tweeverdieners

Nemen we bijvoorbeeld een bruto-belastbaar inkomen van 340.000F en een tweede van 480.000F. Voor elk van die inkomens berekenen we de belasting volgens de methode der alleenstaanden: 35.150F en 87.150F. Aan het totaal daarvan voegen we nog 17.500F toe en we hebben de gezamenlijk op tafel te leggen belasting: 139.800F. Indien het stelsel van de gehuwde alleenverdieners (zie verder) gunstiger zou zijn voor tweeverdieners, dan mogen zij dat stelsel toepassen.

En de kinderen ?

Deze belasting dient gecorrigeerd voor de kinderlast. De invloed daarvan verschilt weer voor beide categorieën: alleenstaanden gehuwden

voor 1 kind:	17.750 F	8.750 F
voor 2 kinderen:	34.250 F	22.500 F
voor 3 kinderen:	77.750 F	58.500 F

Gehuwde alleenverdieners:
splitten.

De gehuwde alleenverdieners passen niet

Je kan en mag nooit vertrouwen hebben in computers. Ik weet het en toch laat ik me steeds weer verleiden. Uitgerekend het voorbeeld dat ik in het artikel van vorige week aanhaalde, situeerde zich in een omgeving waar het computerprogramma de mist in ging. Mijn excuses, vooral aan al die jonge vormingswerkers die een slapeloze week achter de rug hebben. Met elk 300.000F bruto belastbaar inkomen zullen ze uiteindelijk 7.634F minder belastingen betalen dan voorheen. Huwen ze niet dan levert dat geen 21.000 maar 17.500F 'besparingen' op. Intussen zijn de fouten verholpen en vermoeden we dat we vrijwel juiste cijfers uit de computer krijgen.

Belasting en korf

Het nieuwe stelsel werkt, zoals de lezer verondersteld wordt zich te herinneren, met 7 aanslagvoeten die elk van toepassing zijn op een bepaalde inkomensschijf. Iedere belastingplichtige krijgt bovendien een 'korf': een deel van het inkomen dat van belasting vrijgesteld wordt. De omvang van die korf is bepaald door de samenstelling van het gezin. Het belastingvoordeel verbonden aan de korf stemt overeen met de belasting die men op die korf zou betalen indien hij een inkomen was. De belastingplichtige mag zoals voorheen zijn of haar bedrijfslasten bewijzen -waarbij de wet merkelijke beperkingen inhoudt tegenover vroeger- of beroep doen op de forfaitaire berekening van de bedrijfslasten. Ook daarin wordt gesnoeid. In de vereenvoudigde berekeningswijze die we voorstellen werken we met deze forfaitaire bedrijfslasten.

Hoe werkt het?

Wie zijn bedrijfslasten niet effectief bewijst, werkt met de schaal bbi (bruto belastbaar inkomen) en de daarmee verbonden bmv (bruto marginale voet); wie wel bewijst werkt met de nbi-schaal (netto belastbaar inkomen) en de nmv (netto marginale voet). In de voorbeelden werken we uitsluitend met forfaitaire bedrijfslasten (bbi, bmv).

Voor alleenstaanden

Nemen we bijvoorbeeld een bruto-belastbaar inkomen van 950.000F. We zoeken de schaal kleiner dan dit bedrag (501.000F) en de bijhorende belasting (97.487F). Op het verschil tussen het inkomen en de schaal (950.000 - 501.000) berekenen we de rest van de belasting door middel van de 'bmv': 449.000 * 43.65 % = 195.989F. Totale belasting: 97.487 + 195.989 = 293.476F.

zonder berekening in dit vereenvoudigd stelsel. De wet voorziet nog steeds een stelsel van 'splitting': aan de echtgenoot zonder inkomen wordt een deel van het inkomen van de andere toegekend, namelijk 30% van het netto-belastbaar inkomen, met een maximum van 270.000F. Heeft de alleenverdiener een bruto belastbaar inkomen van bijvoorbeeld 800.000F of netto 740.000F dan wordt dat gesplitst in een inkomen van 518.000F voor de verdiener en 222.000F voor de niet-verdiener. Beide krijgen een korf van 130.000F en aan de verdiener wordt ook de korf voor personen ten laste toegekend.

Praktisch volgen we volgende werkwijze. We splitsen het netto-belastbaar inkomen van de verdienende partner zoals hierboven geïllustreerd. We zoeken voor elk van de inkomens de schaal (nbi) kleiner dan het inkomen, nemen de overeenstemmende belasting en passen op het verschil met de schaal de marginale aanslagvoet nmv toe. Op de bereikte inkomens werken we verder alsof het een 2-verdieners-gezin is.

In ons voorbeeld:

verdiener		
449.970 schaal:		97.487
68.030 45 %:		30.613
518.000		128.100
niet-verdiener		
165.000 schaal:		0
57.000 @ 25 %:		14.250
222.000		14.250
samen		142.350
verhoging gezin		17.500
belasting		159.850

Belastingcadeau

Enkele weken geleden voerde de Echo de la Bourse een enquête uit naar de verwachtingen van de Belgen in verband met deze belastinghervorming. 70% van de ondervraagden geloofde niet in enig voordeel voor hem of haarzelf. Minister Maystadt antwoordde daarop dat de Belgen dus verrast zouden zijn. Zo blijkt dat bijvoorbeeld alleenstaanden in de courante inkomenscategorieën op een belastingvoordeel van zowat 10 tot 15.000F kunnen rekenen. Voor de gehuwden ligt die winst enigszins lager. Zijn er kinderen dan neemt de winst toe.

Neemt het inkomen toe... dan neemt het voordeel bijna exponentieel toe. De alleenstaande met 2.300.000F is reeds goed voor ruim 45.000F. Bij 5 miljoen is dat bijna 400.000F! De cadeaus liggen duidelijk gespreid.

Marc Van Ryssen

Coca- Colanisering?

*Op 21 november trekt de
Canadese bevolking naar de
stembus. De inzet is het
vrijhandelsakkoord op 3 oktober
1987 gesloten tussen de twee
Noordamerikaanse staten na
16 maand onderhandelen.*

President Reagan en de Canadese Premier Mulroney plaatsten op 2 januari van dit jaar plechtig hun handtekening onder het vrijhandelsakkoord tussen Canada en de VS. Destijds werd het verdrag historisch genoemd voor Canada. Het land bezit immers een protectionistische traditie, die er vooral op gericht is de economische onafhankelijkheid tegenover de zuiderbuur te vrijwaren. Het akkoord stelt een geleidelijke afbouw van alle tarieven tussen beide landen over een periode van 10 jaar in het vooruitzicht. Na de debatten in de Senaat weigerden de Liberalen, die in de oppositie zitten, het pakt te ratificeren en forceerden zodoende de verkiezingen.

Heftige discussies

Reeds meer dan een jaar vormt het internationaal economisch beleid de inzet van heftige politieke discussies tussen de drie grootste partijen. Tijdens de laatste verkiezingen in 1984 behaalden de Progressieve Conservatieven van Brian Mulroney een overweldigende meerderheid. Door hun vrijhandelsbeleid bloeide de economie. De jaarlijkse groei van 6,1% in 1987 was één van de hoogste in de Westerse wereld. Het aantal werklozen daalde tot 8,2% van de actieve bevolking. Dit was het laagste cijfer sedert 1982. De Progressieve Conservatieven hervormden de inkomstenbelastingen en werkten tevens nieuwe regelingen uit om Quebec volledig te integreren in de Grondwet van 1982. Door het bereikte compromis zag de franstalige provincie verder af van autonomie-eisen.

Ondanks die successen daalde hun populariteit gestaag naar een dieptepunt in september 1987. Slechts 27% van de kiezers spraken zich uit ten gunste van de Progressieve Conservatieven. De Liberale Partij, geleid door John Turner, droeg de goedkeuring weg van 32%, terwijl de socialistische Nieuwe Democratische Partij (NDP) onder Edward Broadbent op dat moment met 39% de grootste aanhangende. Die ommekeer in electorale verhoudingen betekende zelfs dat de conservatieven drie opeenvolgende tussentijdse verkiezingen verloren, hetgeen hun meerderheid in het Lagerhuis erodeerde.

Vele commentatoren schrijven de trend toe aan het negatieve beeld van de eerste minister bij de publieke opinie. Zijn positie als regeringsleider werd bovendien ondergraven door het wegvallen van enkele getrouwen omwille van gezondheidsredenen of -erger- door schandalen. Opmerkelijk is evenwel dat de twee grootste oppositieformaties die situatie niet hebben weten om te zetten in een nationale electorale slagkracht. Traditioneel weet de socialistische NDP lokale verkiezingen te domineren, omdat ze sterke acties voert tegen een bepaald aspect van het beleid. Op nationaal niveau spreekt ze minder aan. De Liberale Partij -eens de alles dominerende kracht in het land onder Pierre Trudeau- van haar kant bleef verdeeld over de beleidsopties. Tijdens de laatste vier jaar vocht voorzitter John Turner meermaals voor zijn politiek leven.

Door deze situatie kan de verkiezingsuitslag van volgende maandag onmogelijk voorspeld worden. Eind oktober lagen de conservatieven en liberalen gelijk met elk 35% van de stemmen, gevolgd door de socialisten met 28%. In de afgelopen twee weken grepen twee gebeurtenissen plaats, waardoor de balans wel eens in het voordeel van de liberalen zou kunnen doorslaan.

Uitverkocht

John Turner is erin geslaagd de publieke opinie te verontrusten over het vrijhandelsakkoord met de VS. De matte campagne van zijn partij vond plotseling een nieuw elan tijdens de frans- en engels-talige televisiedebatten. "Canada wordt een Amerikaanse kolonie" is zijn slagzin. Voor Turner gaat het niet louter om een economisch vraagstuk; hij vreest ten zeer-

ste voor een culturele coca-colanisering. "U hebt ons uitverkocht!", beet hij vingerwijzend de premier toe tijdens het debat. Hoewel Mulroney pareerde dat hij "geen monopolie op het patriottisme" bezat, zette Turner door. "Wij hebben een land in het oosten en het westen en het noorden gebouwd op een infrastructuur, die de continentale druk van de Verenigde Staten heeft weerstaan", stelde hij, "Dit hebben we gedurende 120 jaar gedaan, en met één pennetrek hebt u dit ongedaan gemaakt, hebt u ons gegooid in de noord-zuid trekkracht van de Verenigde Staten". Hoewel Mulroney het pronkstuk van zijn beleid krachtig verdedigde, kon hij niet optornen tegen dergelijke emotionele argumenten. Enkele van zijn typische heftige uitvallen kostten hem pluimen bij het publiek. Ruim een week later, gaf een opiniepeiling te kennen dat de Liberale Partij 43% van de stemmen zou behalen, tegenover 31% voor de Progressieve Conservatieven en nog slechts 22% voor de NDP. Met een dergelijke uitslag zou Turner een meerderheid van 27 zetels op 295 in het Lagerhuis behalen.

De tweede gebeurtenis is het ongemeen succes van een pamflet door Marjorie Bowker, een 72-jarige gepensioneerde rechter. Zij begreep niets over de inhoud van de politieke debatten rond het vrijhandelsakkoord en zocht het 1.125 pagina's tellende document op in de universiteitsbibliotheek. "Een vrijbrief voor de overname van het land door de Verenigde Staten" noemt ze de tekst. Hoewel niet-partijgebonden ligt haar argumentatie op één lijn met de liberalen en socialisten. Vooral haar argumentatie dat het akkoord Canada's uitgebreid netwerk van sociale voorzieningen zou kunnen afbouwen onder druk van Amerikaanse firma's, omwille van hun verzet tegen "onfaire subsidies", sloeg aan. De conservatieven slaagden er niet in haar op adequate wijze van repliek te dienen.

Een verkiezingsnederlaag voor Mulroney zou onvermijdelijk voor gevolg hebben dat het verdrag, dat de VS reeds ratificeerden, eenzijdig opgezegd wordt.

Jean Pascal Zanders

“Het volk moet zichzelf organiseren”

Nicaragua lijkt vandaag meer dan ooit een economische puinhoop. De maatregelen van het Sandinistisch regime krijgen geen vat op de situatie. Wordt dat regime in vraag gesteld? Daarover had Dirk Diels een gesprek met Dirk Goegebeur, pas terug uit Nicaragua.

Door het terugdringen van de rol van “Vadertje Staat” wil zij de tendens tot overadministratie tegengaan.

Er was een tendens tot bureaucratisering?

Nog niet, het staatsapparaat is hier niet het probleem, maar wel het gebrek aan technisch geschoolde mensen. Daardoor heeft het FSLN te veel naar zich getrokken. Nu zegt het Frente: “Wij geven de instrumenten, maar het volk moet zichzelf organiseren”. Zij gaan dus niets meer opleggen van boven. Nicaragua is dus geen bureaucratie. De arbeiders hebben veel macht, maar weten die niet te gebruiken. Er is een ontstellend gebrek aan kaders -ook politieke en syndicale. Een ontwerp van arbeidswet bepaalt dat de boekhouding en de hele administratie van bedrijven toegankelijk moet zijn voor de vakbonden, maar wat heb je eraan als je niet kan lezen, schrijven en rekenen? Dit maakt dat er een enorme kloof is tussen de gevormde kaders en het kennispeil van de arbeiders, hetgeen zich ook vertaalt in de loonpolitiek. Ook bij de hulp van het buitenland is technische kennisoverdracht schromelijk onvoldoende. Die hulp bestaat wel uit projectsteun, finan-

ciële giften enzovoort maar te weinig overdracht van know-how. Zo gaat Cuba wel zorgen voor de bouw van 1500 huizen, waarbij ze meteen ook de technische adviseurs levert.

Na de vredesakkoorden van Esquipulas II en Sapoa lijkt Nicaragua meer dan ooit geïsoleerd?

Ja, alleen naar Nicaragua wordt gekeken; de rest doet niets. Enkel in El Salvador zijn enkele pogingen tot gesprek geweest. Daar zal misschien een deel van het FDR (Democratisch Revolutionair Front) aan de verkiezingen deelnemen. Maar de flexibiliteit van de Sandinisten is ongeloflijk. Ik meen dat ze soms te ver gaan. Als je dan ziet wat LA PRENSA allemaal schrijft. Moordpartijen van de Contra's doen zij af als faits-divers. Maar als ze dan twee weken niet mogen verschijnen, dan schreeuwt heel de wereld.

Hoe liggen de machtsverhoudingen met de Contra's?

Ik werk in een gebied waar de Contra's zeer actief waren. Zelf hebben we ook een zware aanval van de Contra's moeten afslaan. Maar ik denk dat ze nu militair verslagen zijn. Zij vermijden elk contact met het Sandinistisch leger. Het enige dat zij aanvallen zijn burgerdoelen, boerderijen, ziekenwagens, vrouwen en kinderen. De Contra's hebben de akkoorden van Sapoa ondertekend onder druk van het militair overwicht van de Sandinisten. Die hadden juist daarvoor het *Danton-offensief* ingezet, waarbij ze alle kampen van de Contra's aanvielen, uitzuiverden en de Contra's naar Honduras dreven. Het was toen dat Reagan zo'n kabaal maakte over de zogenaamde Sandinistische inval in Honduras. Na dat offensief heerste grote verslagenheid bij de Contra's. Desertie en vraag tot amnestie gingen hiermee gepaard. Het is onder die omstandigheden dat de -verdeelde- Contra's de akkoorden van Sapoa ondertekenden. Zij -en ook de VSA- werden toen én militair én moreel verslagen. Maar nog belangrijker is dat ze schijnbaar geen sociale basis meer hebben.

Heb je iets vernomen van het bezoek van ACV-voorzitter Peirens?

Ja, blijkbaar heeft hij alleen maar de rechterzijde bezocht. Men heeft mij verteld dat hij niet bereid was om de ACV-brigadisten in Nicaragua te bezoeken. Maar dat is de verantwoordelijkheid van Peirens.

Dirk Diels.

Sedert begin 1987 werkt Dirk Goegebeur -in een project van Socialistische Solidariteit- als laborant in een polykliniek in Santo Tomas. Deze stad van 25.000 inwoners is gelegen in zowat het midden tussen Managua en het door de orkaan Joan geteisterde Bluefields. Santo Tomas is bovendien verbreed met de gemeente Mol.

De verdediging van de Sandinistische revolutie tegen de Contra's en de VSA slorpt meer dan de helft van het Bruto Nationaal Produkt op. Drastische economische maatregelen zoals de invoering van een nieuwe munt in februari, een (nieuwe) devaluatie van 125% in augustus en verhoging van elektriciteitsstarieven hebben nog niet tot de verhoopte resultaten geleid.

Hoe reageert de bevolking op de economische maatregelen?

Er is wrevel en ongenoegen. Ze kunnen niets kopen wegens de schaarste en de ongekende prijsstijgingen. Dit jaar is er zelfs sprake van een inflatiepeil van 4000%. Maar ik heb niet de indruk dat die benarde economische toestand zich vertaalt in een sterke oppositie. Politiek wordt het Frente niet echt ter discussie gesteld. Het FSLN (Sandinistisch Nationaal Bevrijdingsfront) heeft trouwens altijd getracht om iedereen te betrekken bij de maatschappelijke organisatie, ook de rechterzijde. Maar bij de komende gemeenteraadsverkiezingen -wellicht in februari 1989- zou de oppositie hier in de vijfde regio wel goede resultaten kunnen halen. Santo Tomas is de streek van grootgrondbezitters-veehouders. De platelandsbevolking hier is overwegend conservatief-christelijk.

Is de werking van de CDS-de Sandinistische verdedigingscomités- in de afgelopen jaren niet stilgevallen?

Ja, dat ligt zowat “op zijn gat”. Via campagneleider Omar Cabezas (auteur van de roman *De lange mars door de bergen*) wil het Frente de werking van de CDS opkrikken. Die CDS hield zich niet enkel bezig met militaire verdediging, maar organiseerden zich rond sportvoorzieningen, gezondheidszorg, cultuur, en vooral bevoorrading. Maar door de lage produktie, een slechte distributie enzovoort verliep de bevoorrading van de CDS-winkels niet altijd goed. En voor de rest is er geen geld om een hoop eisen via de CDS waar te maken. Het FSLN voert nu wel een campagne om zoveel mogelijk initiatief aan de mensen over te laten.

De neoliberale regering van Ruud Lubbers aarzelt om binnenkort te besluiten ten gunste van de bouw van twee nieuwe kerncentrales. Het Nederlandse volk is immers in grote meerderheid tegen kerncentrales. En tegen de wil van het volk in wil Lubbers niet regeren.

Toch is de regering Lubbers aanmerkelijk minder democratisch dan op het eerste gezicht blijkt. Nog in 1985 had de vorige coalitie van liberalen en christendemocraten besloten tot de bouw van twee nieuwe kerncentrales. Na Tsjernobyl nam een Kamermeerderheid in 1986 een motie, ingediend door liberalen en christendemocraten, aan waarin om "herbezinning" over de bouw van kerncentrales werd aangedrongen.

Kernenergie is altijd al een heikel punt geweest in Nederland. In de jaren zeventig kwam een brede anti-kernenergie beweging op die op rituele tijdstippen rond de kerncentrales demonstreerde. Een zogenaamde Brede Maatschappelijke discussie over de kernenergie draaide in de soep, omdat niemand kwam praten. De tegenstanders hadden al een mening en de voorstanders werkten liever via de machtskanalen. Tsjernobyl gaf evenwel de doorslag. De zwijgende meerderheid bekende zich massaal tot het anti-kern-

Zonder kerncentrales?

energiestandpunt.

Dat had natuurlijk gevolgen voor de regerende liberale VVD en het christelijke CDA. Opiniëpeilingen wezen uit dat verleden jaar 85% van de Nederlanders tegen de bouw van nieuwe kerncentrales was. Dit jaar is dat percentage tegenstanders nog verhoogd. Zelfs onder de aanhang van CDA en VVD zijn de tegenstanders van kerncentrales nu in de meerderheid. Voor het CDA is het maken van een anti-kernenergiebocht niet zo moeilijk. De zachte olie staat al klaar. Voor de VVD ligt de zaak iets moeilijker. Die partij is altijd de onverbloemde spreekbuis van de kernenergielobby geweest. Doch in de politiek is niets onmogelijk.

De liberale minister voor Milieu Ed Nijpels rook electorale winst met een genuanceerd standpunt en verklaarde deze zomer dat "de politieke partijen zich moeten bezinnen op de vraag of een besluit over de bouw van kerncentrales wel wenselijk is als slechts een krappe meerderheid in de Tweede Kamer daarvan voorstander is". Nijpels pleitte daarom

voor een nationale consensus tussen de drie grote partijen. Zelfs de liberale minister van Economische Zaken Rudolf de Korte, die zich van milieuzaken nooit een lor heeft aangetrokken, stamelde daarna dat een "breed maatschappelijk draagvlak" beslist welkom was om te beslissen over de toekomstige energievoorziening in Nederland. Als De Korte voor consensus pleit, dan betekent dat ook dat Unilever, Akzo, Shell en Philips er achter staan.

Of die consensus er zal komen, hangt vooral van de socialistische PvdA af. De socialisten zijn tegen kernenergie. Maar ze willen wél in de regering. Als ze nú met Lubbers én Nijpels een Milieu Pact afsluiten, dan missen ze een electoraal stokpaardje. Dus zullen ze geen poot uitsteken om de regering uit de brand te helpen. Is er dan geen oplossing? Jawel, want al geruime tijd hoort men in de wandelgangen opperen dat Nederland best *zonder* kerncentrales kan. De elektriciteit kan men ook in het buitenland kopen nu alle grote elektriciteitsnetten aan elkaar zijn gekoppeld. Met andere woorden: Nederland wordt kerncentralevrij, omdat men de elektriciteit in Chooz, Tihange en Doel kan aftappen.

André Mommen

WERELD KORT

De vers verkozen Amerikaanse president George Herbert Walker Bush zit nog niet in het Witte Huis of hij maakt al te hooi en gras zijn regering bekend. Zijn campagne-leider Jim Baker krijgt de portefeuille van Buitenlandse Zaken. George Schulz mag al inpakken. Na de Californiërs van Reagan komen nu de Texanen van Bush het Witte Huis koloniseren.

Dat de macht corrupteert weet men inmiddels in Washington en nog meer in Athene, waar verleden week minister Anastassios Sechiotis aftrad nadat de bankier-oplichter Jorgos Koskotas het hazepad had gekozen. Koskotas was eigenaar van de inmiddels over de kop gegane Bank van Kreta en van nog een dozijn andere bedrijven, waaronder een krantenimperium dat de socialistische PASOK van premier Andreas Papan-dreou steunde.

In Madrid zit men al jaren met een gelijkaardig probleem. De oplichter heet hier Ruiz-Mateos, de vroegere eigenaar

van het Rumasa-imperium dat ooit door de Spaanse regering is genationaliseerd. Ruiz-Mateos is pas weer eens uit de handen van de Spaanse justitie gevlucht. Gelukkig voor de regerende socialistische PSOE is Ruiz-Mateos een oude steunpilaar van het Franco-regime. Maar toch. Dit soort geintjes kan premier Felipe Gonzales missen als kiespijn nu hij hopeloos met de vakbonden overhoop ligt. Zijn eigen socialistische vakcentrale UGT heeft hem bij monde van secretaris-generaal Nicolas Redondo de oorlog verklaard. Het plan van de regering om jonge werklozen bij voorrang met een nep-sta-tuut en tegen betaling van een minimum-loontje in de ondernemingen te werk te stellen, kan geen genade vinden in de ogen van de vakbonden. In Spanje is 20% van de beroepsbevolking werkloos. De werkloosheid onder de jongeren is schrikbarend hoog.

Het probleem is dat de Spaanse economie hopeloos achterop is geraakt ten aanzien

van de rest van Europa en dat de middelen niet voorhanden zijn om de noodzakelijke investeringen te betalen. Gonzales pooft nu de arbeidersklasse de modernisering van de Spaanse industrie te laten betalen. Om dat plan door de strot van de arbeidersklasse te duwen, wil hij met de ondernemers en de vakbonden een "sociaal pact" afsluiten. Maar daar trappen de vakbonden niet in.

Wat de Spaanse regering niet lukte, is de Braziliaanse wél gelukt. Regering, ondernemers en vakbonden ondertekenden onlangs een centraal akkoord om vooral de inflatie in te dammen en om de prille parlementaire democratie te redden. Of het zal helpen, weten we niet. De Braziliaanse ondernemers zijn eerder pessimistisch. Het burgerregime heeft sinds 1985 aan de bevolking nog niet meer materiële welvaart kunnen schenken. De buitenlandse schuld wurgt immers de Braziliaanse economie die nu al weer op een nul-groei zit.

(am)

Het Speeltheater (Gent) heeft in de tien jaar van zijn bestaan een vaste, belangrijke plaats verworven in het kindertheaterwereldje. Dertig medewerkers draaien nu mee in de groep, vijf produkties staan dit seizoen op de affiche waarmee ze Vlaanderen en het buitenland veroveren. *Escapade* en *David en Goliath* worden opnieuw gespeeld, evenals *Wie troost Muu?* (vorig jaar de Signaalprijs). Het geplande stuk *Distance of the moon* (naar een verhaal van Italo Calvino) flopte twee weken geleden, en werd afgevoerd. In februari hopen de mensen die aan dit stuk gewerkt hadden, een nieuw produkt voor te stellen. Vanaf deze week is *De mompelaar en de liefde* te zien (19 november in het Nieuwpoorttheater in Gent), een stuk met een aparte ontstaansgeschiedenis.

Eva Bal: "Na *Wie troost Muu?* wilden we ons vooral bezighouden met het feller en expressionistischer in beeld brengen van emoties. Dat wat een mens toont aan emoties, maar ook wat er aan emotionaaliteit onder ligt. Aan een hevige reactie bijvoorbeeld, zou wel eens een vernietigend gevoel van jaloezie ten grondslag kunnen liggen. Dat wat je toont, is eigenlijk niet altijd hetzelfde als wat er in je omgaat. Toen we daarover met elkaar praatten, dachten we aan mensen die altijd in zichzelf mompelen, maar echte dingen van zichzelf niet kwijtwillen. Zo is al pratend de titel ontstaan, "De mompelaar en de liefde". Die titel heeft nu eigenlijk niet meer zo veel te maken met het stuk. Liefde zit er nog wel in, het mompelen ook, maar de mompelaar is geen mens geworden.

De acteurs hebben dan een aantal individuele gesprekken gehad met kinderen tussen de 10 en 12 jaar. Om te kijken waar bij jezelf je eigen angsten, woedes, gevoelens liggen en of kinderen dat ook hebben. Het was niet zozeer een peilen naar wat er op die leeftijd omgaat, maar veeleer om te zien of bepaalde gevoelens herkenbaar zijn."

Eva Bal en scenario-medewerker Pjeroo Roobjee schreven voor de vijf acteurs summier karakters uit en lieten ze na de spel- en improvisatie-opdrachten, naar elkaar brieven schrijven. De acteurs lazen alleen de brieven die tot hun gericht waren en wisten dus eigenlijk niet wat er in de hele groep gaande was. Eva Bal en Pjeroo Roobjee lazen over de schouders mee en waren stiekeme voedseltoebringers. Gaandeweg ontstond een geschiedenis, een verleden, en ook een toekomst.

Gesprek met Eva Bal van het Speeltheater over "De mompelaar en de liefde"

Onderliggende emoties

"Als je iets gedaan hebt, krijg je altijd weer zin om iets heel anders te doen", zegt Eva Bal van het Speeltheater. En ze doet het! Verleden jaar scheerde "Wie troost Muu?" hoge toppen. In de nieuwste produktie, "De mompelaar en de liefde", spetteren de emoties feller. Helemaal anders, maar even schitterend.

Eva Bal: "Na deze bijzonder intrigerende manier van werken hebben Pjeroo en ik bepaald wie ze nu waren. Jullie worden beschouwd als een familie, jullie zijn geen bloedverwanten, maar er is iets waardoor jullie aan elkaar verbonden zijn. Jullie zijn weggegaan van een bepaalde situatie, er is daar iets gebeurd, er is iets misgegaan, en het enige middel waarmee jullie konden vluchten is een lorrie, zo'n spoorwegkarretje. Vragen mochten de acteurs aan elkaar niet stellen, alles moest door spel duidelijk worden. Dat is vreselijk essentieel in onze werkwijze geweest. Er is niet over de dingen gepraat, maar altijd gespeeld. Zo krijg je vijf vreemde mensen, outcasts als het ware, die op een lorrie wegvluchten en verder moeten, maar er eigenlijk tegenaan hikken om naar die volgende situatie te gaan. Nog allemaal abstract, maar wat ik merkte was dat de personages allemaal bezig waren met rivaliteit, jaloezie, hartstochtelijke wil om iets te bereiken. Maar ja, hoe realiseert een mens zijn dromen?"

Zo kwamen we weer terug bij de gesprekken met de kinderen."

Eva wordt lyrisch als ze de uitspraken van kinderen citeert over hun heldendom, hun wensen.

"Veel mensen in dit beroep zeggen dat, als je goed theater wil maken, je dat dan moet checken bij de kinderen of het juist is. Dat is helemaal niet waar! Je legt een verbinding met die mensen van 10 tot 12, en vanuit de ontroering, vanuit je geraaktheid, je eigen gedrevenheid, ontstaat er iets. Ik kan het niet anders uitleggen, dat wordt dan theater.

De samenwerking met Pjeroo Roobjee was heel merkwaardig en uitstekend. Ik kende hem als beeldend kunstenaar en als briljant woordkunstenaar. Hugo Claus raadde hem me aan om met die onderliggende emoties, dat verschuivende, niet pakbare te werken. Ik heb dan aan de schrijver gevraagd: Wil je niet schrijven? Wil je het meemaken? Het aanvaardde dat onmiddellijk. Bij elke sessie was hij er, om mee te voelen wat de personages zouden zeggen, hoe ze in taal zouden reageren. Hij gaf mee onderwerpen en woorden aan, en werkte heel precies aan wat er door de personages aan taalstructuren vaar voren kwam. Hij vond het een anarchistische manier van werken, dat wel, maar nu hij het heeft meegemaakt, is hij erdoor gefascineerd, want -zo zegt hij- je krijgt een heel authentieke theatervorm. Als derde partner is er Michèle Croze van de Brusselse circusschool. Toen ik merkte dat mijn gezelschap een beetje naar variëte ging, vond ik dat de acteurs ook de lijflijke mogelijkheden moesten hebben om dat wat ze wilden uitdrukken, ook waar te maken. Michèle heeft geholpen met het vergroten van die lichamelijke mogelijkheden en dat werkte natuurlijk weer heel inspirerend op de repetities.

Ook niet te onderschatten is de muziek van Paul Carpentier, die ook zo heel geleidelijk ontstaan is. Er is de kostumering en het decorbeeld van Andreï Ivaneanu, de belichting van Jaak Van de Velde en Mark Claeys. Theater is ook weer met dit stuk het resultaat van teamwork, van een aantal mensen die heel gedreven werken, met en voor een doelgroep die heel inspirerend is!"

En het resultaat is verbluffend: zelden heb ik zo'n pure, authentieke voorstelling gezien, en meegemaakt, doorvoeld. Rituele magie in zijn oorsprong. Dringend gaan kijken, voor mensen vanaf 9 jaar!

50 jaar prentenkabinet Antwerpen

Het Museum Plantin-Moretus is samen met het Rubenshuis het meest bekende Antwerpse museum. De zeldzame rijke verzameling prenten en tekeningen van Max Rooses, de eerste conservator van het museum in 1876, vormt onder meer de basis van het bij het museum horende Stedelijke Prentenkabinet.

Max Rooses was een deskundige in verband met het werk van P. P. Rubens en de gehele zeventiende-eeuwse schildersschool. Hij was het die in het pas door de stad aangekochte Plantijnhuis een map met oude tekeningen en prenten van Antwerpse kunstenaars aantrof. Deze werken vulde hij aan met werken uit zijn collectie en hij ging al spoedig prenten kopen van negentiende-eeuwse meesters. Dankzij het mecenaat "Bestendig Dotatiefonds" kon hij onder andere de werken van Henri de Braekeleer aanschaffen. In 1936 werden de werken publiek tentoongesteld in de Antwerpse stadsfeestzaal. Dit vormde de aanzet tot de oprichting van het Stedelijk Prentenkabinet twee jaar later.

Aankopen en schenkingen lieten de collectie sindsdien aangroei tot 21.000 oude en 25.000 moderne prenten, 2500 oude en 16.000 moderne tekeningen, 270 oude en 850 moderne houtblokken, 2350 oude en moderne koperplaten, 350

typoclichés. Het studie- en documentatiecentrum bevat 11.000 volumes.

De verzameling oude tekeningen bevat werken van onder andere Rubens, Jordaens, Van Dyck, Quellin en tientallen andere grootmeesters uit renaissance en barok. Van vrijwel alle belangrijke moderne en hedendaagse Antwerpse kunstenaars bezit het Prentenkabinet werken van bijvoorbeeld Panamarenko en Fred Bervoets. Vooral sinds de jaren vijftig heeft men ook gezorgd voor heel wat aankopen van niet-Antwerpenaars. Zo vind je ook bladen van James Ensor, Félicien Rops, Jules de Bruycker en van Octave Landuyt.

Naar aanleiding van de viering van vijftig jaar Prentenkabinet zijn er twee belangrijke tentoonstellingen en diverse uitgaven. De aanwinsten uit de moderne collectie prenten en tekeningen (1938-1988)

zijn te zien in het Hessenhuis. In de catalogus wordt toelichting gegeven bij de 80 geselecteerde kunstenaars en op een fascinerende historische wijze de evocatie gegeven van de verwerving van de kunstwerken.

De meesterwerken uit het Prentenkabinet zijn tekeningen uit de zestiende en zeventiende eeuw die wegens hun onschatbare waarde zelden hun bewaarplaats verlaten en nu tentoongesteld zijn in het Prentenkabinet zelf.

Hopelijk slaagt de conservator, Francine de Nave erin, zich steunend op deze unieke collectie en op de huidige internationale belangstelling voor wat Antwerpen als artistieke smeltkroes voor kunstenaars en drukkers betekend heeft, het stadsbestuur te overtuigen dat dringend moet worden uitgekeken naar een uitbreiding van (permanente) tentoonstellingsruimten en een professionele vormgeving. De dag van vandaag bestaan er uitstekende mogelijkheden qua expositiekasten en verlichting om van dit oude Prentenkabinet de toegankelijkheid nog groter en aantrekkelijker te maken. Niets belet het stadsbestuur om er ernstig werk van te maken.

Johan M. Swinnen

BEELDENDE KUNST

Nieuwe futuristen

naakten van de andere kunne te aanschouwen. Weg poëzie.

De harten van Plumcake verwijzen ook naar ons Westers Cultuurpatrimonium. Sint-Franciscus dwaalt bijvoorbeeld door een plastic bos, wellicht een vrolijk lied zingend voor een enigszins verbijsterde vogel. Ietwat onverwachts wordt hij echter geconfronteerd met een King-Kong-achtige gorilla. In een ander hart krijgen we Christus te zien, broederlijk verenigd met Boeddha en Krisjna. Valt in onze hedendaagse massacultuur immers niet alles tot kitsch te herleiden?

De drie leden van het Plumcake-collectief, Gianni Cella, Romolo Palotta en Claudio Ragni, behoren tot een hedendaagse Italiaanse kunststroming die zichzelf als *nuovi futuristi* (nieuwe futuristen) omschrijft. "Het 'nuovo futurismo' deelt hetzelfde geloof in de moderne tijd als het futurisme, maar relatieveert meer. Plum-

cake roept ironische poëzie op, is geen manifest", lezen we in een begeleidende tekst van de Beursschouwburg.

Ironie en dubbelzinnigheid zijn inderdaad trefwoorden die je op Plumcake kunt vastpinnen. Hun referentie naar het futurisme bijvoorbeeld. Is er een vergelijking mogelijk tussen de hemelbestormende manifesten van Marinetti & Co, die geen tegenstand tegen hun absolutistische vernieuwingsdrang duldden, en het ietwat spottende presentisme van Plumcake? Misschien toch. De futuristen vertaalden het vitalistisch geloof van hun tijd in een betere toekomst, waar de machine de mens geluk en welvaart moest brengen. Plumcake leeft in een era waar machine en modernisme gemeengoed zijn geworden, en iedereen er goedschiks of kwaadschiks mee dient te leven. Een kunst zonder grootscheepse manifesten of filosofische principes. Voor wie kunst dus niet te au sérieux neemt.

Michel Huysseune

Plumcake, van 8-11 tot 10-12 in de Beursschouwburg, Brussel. ma-vr 10-18u, za 14-18u.

De nieuwe futuristen heten Plumcake. Althans, achter dit etiket verschuilen zich drie kunstenaars uit Pavia (Italië). De naam Plumcake laat reeds vermoeden dat de voorgeschotelde produktie niet bol zal staan van filosofische intenties en high brow verwijzingen. De reeks 'Harten', tentoongesteld in de Brusselse Beursschouwburg, bevestigt dit vermoeden.

Het gaat om een reeks hartvormige reliëfs, die met een gezellig-ironische toon onze cultuur becommentariëren. Materiaal- en kleurenkeuze geven de richting aan: de plastic harten vertonen enkel de meest schetterende tonen rood, roze, blauw en geel. De verwijzing naar de kitschcultuur is evident. De makers introduceren echter ook dubbele bodems. Ze geven hun oeuvres poëtische titels als *anime perdute* (verloren zielen) of tweemaal *sguardo approfondito* (doorgrondende blik). In die hartvormige doorgrondende blikken echter krijgen we afwisselend een jongen en een meisje te zien, beide archetypische wijsneuzen-met-bril uit film en tekenverhaal. Ze gebruiken hun doorgrondende blikken en hun grote brilleglazen echter om begerig

Guido Van Heulendonk debuteerde in 1985 met de roman *Hoogtevrees*. Intussen werd dit boek door de Vlaamse televisie verfilmd en publiceerde de auteur verhalen in het Nieuw Wereldtijdschrift en de bundel *Het Rijk der Lichten*. Zijn nieuwe roman; *Logboek van een Narrenschip*, vertelt de belevenissen van enkele mensen -een ambitieus leraar Nederlands, een hoofdboekhouder die zijn vrouw verlaat, een ouder wordende vrouw van Australische afkomst en haar dochter- die niets met elkaar te maken hebben, maar toch allen bij dezelfde tragedie betrokken raken.

Het boek is opgebouwd volgens een bekend thrillerprocédé. In korte, chronologisch gerangschikte hoofdstukken (waar in nogal wat flash backs voorkomen) vertelt de auteur wat de verschillende personages beleven. Al gauw valt op dat elk van hen op zijn manier en om zijn redenen met spanning naar het nakende

Salaam Bombay!, de eerste speelfilm van de 31-jarige Indische cineaste Mira Nair, draagt duidelijk de stempel van haar vroegere documentaire werk. Een groot deel van de kracht van deze film ligt -paradoxaal genoeg voor een fictiefilm- in zijn documentaire karakter.

De film verhaalt de lotgevallen van enkele straatkinderen in Bombay. Krishna, een elfjarige plattelandsjongen, in de steek gelaten door het circus waar zijn moeder hem naartoe had gebracht, beslist zijn geluk te gaan beproeven in de grootstad. Daar komt hij terecht bij de talloze straatkinderen, die temidden van het tumult en de chaos van een overbevolkte stad, proberen te overleven in een wereld van bedelaars, kruimeldieven, drugdealers en prostituées. Het is duidelijk dat de cineaste ons niet de troosteloosheid van hun situatie wil laten zien, maar wel de ongeloflijke energie waarmee die kinderen trachten te overleven in een stad waar voor hen nauwelijks plaats is. Hoewel Mira Nair dit jaar op het filmfestival van Cannes voor haar film de prijs voor de beste debuutfilm heeft gekregen, valt uit de manier waarop ze elke excessieve dramatisering van haar onderwerp wist te vermijden en uit de wijze waarop ze haar jonge acteurs heeft aangepakt op te maken dat ze niet aan haar proefstuk toe was. Samen met de scenariste van de film, Sooni Taraporevala, is ze in 1986 interviews gaan afnemen van prostituées en hun klanten, van drugdealers en van on-

BOEK

Logboek van een Narrenschip

carnaval van het stadje Rijnove toeleeft. Deze werkwijze heeft haar deugdelijkheid al in tal van om de spanning geschreven verhalen bewezen. Van Heulendonk gebruikt ze op uitstekende wijze en weet de lezer van in het begin te fascineren. De intrige van *Logboek van een Narrenschip* -de titel hoeft geen nadere verklaring- ontwikkelt zich volgens haar eigen (en door de auteur op voorbeeldige wijze volgehouden) logica naar een boeiende en verrassende climax. Van Heulendonks personages zijn in hun kleinheid en be-

spottelijkheid stuk voor stuk geloofwaardig en bewijzen zijn grote inlevingsvermogen -tot nu toe eerder zeldzaam bij de beoefenaars van "jong Vlaams" proza. *Logboek van een Narrenschip* is beter gestructureerd en heeft nog meer vaart dan schrijvers eerste roman. Van Heulendonk is (nog) geen *subtiel* schrijver. -hij zet alles nogal dik in de verf en schuwt geen gewelddadige verwickelingen- maar bewijst eens te meer dat hij een rasverteller is, met een bepaald pessimistische visie op de werkelijkheid. Het enige wat de lezer stoort, is zijn soms slordige taalgebruik. Het nodige redactiewerk had dit kunnen verhelpen, maar dat is blijkbaar niet gebeurd. Jammer.

Jan Lampo

Guido Van Heulendonk, *Logboek van een Narrenschip*, Antwerpen, Houtekiet, 178 blz., 498F.

FILM

'Street realism' anno 1988.

telbare kinderen. Op basis daarvan is een ruwe versie van het scenario uitgewerkt en een jaar later werden 24 kinderen op straat gerecrueteerd om deel te nemen aan 'theater workshops'. Gedurende zeven weken werd intensief gewerkt om via allerlei improvisatietechnieken de kinderen vertrouwd te maken met het werk voor de camera. Tijdens deze repetitieperiode won de filmploeg ook het vertrouwen van de volwassenden, zodat zonder problemen op locatie kon worden gefilmd in de straten van Bombay. Ook het werken met niet-professionele acteurs heeft in niet geringe mate bijgedragen tot het documentaire karakter van de film. Op die manier kon Mira Nair ook het fenomeen van de 'steracteurs' omzeilen, die met hun stereotiepe acteerstijl weinig ruimte openlaten voor creatief werk en die de hele Indische populaire commerciële filmproductie domineren. Een verdienste van *Salaam Bombay!* is dan ook dat het de sinds de jaren '60 bestaande dichotomie tussen de populaire, escapistische filmproductie en de 'serieuze', vaak sociaal bewogen cinema, overstijgt. De positie van Mira Nair, die in New York woont en er haar eigen productie-

maatschappij heeft, is vrij uitzonderlijk. Opmerkelijk is, naast de grote zuiverheid in vertelintentie, ook de manier waarop ze, dankzij het suggestieve camerawerk van Sandi Sissel, d.m.v. kleine toetsen de relaties tussen de verschillende personages weet te schetsen. Een rusteloze camera toont ons Bombay als een plaats vol lawaai, beweging en kleur, als de alomtegenwoordige chaos waarin nauwelijks enige privacy bestaat. De zeldzame intieme momenten, zoals de nachtelijke scène waar Krishna en Chillum (een drugdealer waarmee hij bevriend is geraakt) broederlijk een joint zitten te roken of de scène waar de moeder van Manju eventjes de tijd vindt om met haar dochter te spelen, zijn ook visueel de rustpunten waarin de energie van de hele film zich kristalliseert. Alleen op het einde van de film verliest de camera wat van zijn lichtvoetigheid en gaat een stukje van de dramatische intensiteit van de film verloren, omdat de cineaste iets te expliciet nog enkele problemen in een (melo)dramatische vorm heeft willen gieten.

Thierry Lewyllie

regie: Mira Nair; scenario: Sooni Taraporevala; fotografie: Sandi Sissel; montage: Barry Alexander Brown; muziek: L. Subramaniam; productie: Mira Nair en Mitch Epstein; vertolking: Shafiq Syed (Krishna/Chaipau), Sarfuddin Qurrassi (Koyla), Raju Barnad (Keera), Raghubir Yadav (Cillum), Aneeta Kanwar (Rekha), Nana Patekar (Baba), Hansa Viithal (Manju), e.a.

MUZIEK

Toogenblik Brusselde

Volksmuziek ligt niet bepaald goed in de markt, wordt zelden ernstig genomen en is bovendien weinig gekend. Toogenblik wil deze impasse doorbreken door middel van concerten, workshops, lezingen, vaak met buitenlandse gastsprekers. Haar eenjarig bestaan werd gevierd met optredens van Cro Magnon, Riccardo Tesi en Patrick Vaillant en de Davy Spillane Band. Cro Magnon is een Belgisch kwintet (twee violen, bas, sax en piano/toetsen) dat pretendeert eigentijdse, compromisloze muziek te componeren, zonder te vervallen in vervelende moeilijkdounerij. Hun muziek bevat minimale elementen, jazzy uithalen en is soms verwant met slapstick. Deze mélange weet echter niet te overtuigen. Nochtans gewagen sommigen Cro Magnons muzikale spectrum te omschrijven als intimistische sfeermuziek en ironische schetsen, aanvallen van uitersten dus.

Patrick Vaillant komt uit Nice, speelt banjo en zingt. Riccardo Tesi is een Italiaanse accordeonist. Hun repertoire bevat zowel traditionele Occitaanse en Italiaanse muziek als eigen composities, die wel nauw aansluiten bij het idioom van de volksmuziek. Ze brengen ballades, dansen en zelfs kerstliedjes. Alles kan met andere woorden, en het lukt nog ook.

Ter gelegenheid van het honderdjarig bestaan van de Internationale Vrouwenraad, en naar aanleiding van de Belgische Vrouwendag, stond de programmering op het tweede net van de RTB een week lang in het teken van de Vrouw. Télé 21 wilde -zo luidde de intentieverklaring- enerzijds de audiovisuele produktie van vrouwen onder de aandacht van het grote publiek brengen, en anderzijds via enkele sprekende portretten de werkelijkheid van de moderne vrouwen belichten.

Het werd een week van "kansen" (die zonder video-apparaat nauwelijks allemaal te grijpen waren). We kregen onder andere de kans de produkties te bekijken die de zilveren en de gouden Nikè Prijs 1988 hebben gewonnen. De prijs is een initiatief van de Commissie van de Europese Gemeenschap, toegekend aan een televisie-uitzending die de rol van de vrouw in de moderne maatschappij het best weergeeft.

De Gouden Nikè is toegekend aan een BBC produktie *Women in Black*. Drie vrouwen -van de 500 vrouwen die in Groot Brittannië dagelijks weduwe worden- vertellen hoe ze opnieuw leerden leven. Het gaat in de reportage om vrij jonge vrouwen en de nadruk ligt op de

Vaillant en Tesi verheffen de volksmuziek tot een universeel gegeven. Hierin schuilt trouwens de kracht van het culturele regionalisme. De muziek van Wim Wenders film *Paris, Texas* van Ry Cooder is daar een perfect voorbeeld van. De Griekse Angelique Ionatos evenzeer. Het recente succes van de Bulgaarse volksmuziek sluit hier bij aan. Ook Nino Rota, bekend van zijn composities voor de films van Fellini, wist zijn muziek boven een geborneerd provincialisme te doen uitklinken. Niet toevallig dus dat in de stijl van dit duo flarden Rota te horen zijn. De interpretatie van Rota's *Amarcorde* een intrinsieke meerwaarde. Niet dat we ook maar iets begrepen van wat hij zong: het door hem gebruikte Occitaans is onverstaaenbaar. Dit probleem werd echter opgevangen door de deskundige, niet van ironie gespeende introducties van Tesi. Een enig concert.

Davy Spillane debuteerde tien jaar geleden met *Pipers Rock*, speelde in de folk-rock-groep Moving Hearts en treedt nu weer onder eigen naam op, begeleid door

een groep. Spillane zelf geniet een uitstekende reputatie als sessiemuzikant dankzij bijdragen aan LP's van Chris Rea, Gerry Rafferty en Van Morrison. Zijn oeuvre bestaat uit een kruising tussen Ierse volksmuziek, rock, funk en bluegrass. Spillane bespeelt een oorspronkelijke Ierse doedelzak, de "uilleann pipes". Hij hanteert dit instrument zoals Jimi Hendrix zijn gitaar, alleen klinkt de rest van de groep niet als *The Experience*. De Davy Spillane Band bracht oubollige middle of the road muziek, mislukte folk-funk. Heeft u al eens geprobeerd de pan uit te swingen op de deunen van een doedelzak? Ja natuurlijk! Op de Pogues. Zijn deze zingende biertonnen authentiek? Misschien. Wel staat vast dat hun muziek niet de brug wil slaan tussen Ierland en de Caraïben. Spillane laat zijn doedelzak begeleiden door congo's en zo iets klinkt gewoonweg niet. De vraag stelt zich waarom men die crossover tussen verschillende soorten volksmuziek wil voortzetten. Het blijft zoeken naar een onmogelijke combinatie.

Het eerste verjaardagsfeest van Toogenblik verliep weinig wereldschokkend, al is dat in de volksmuziek niet bepaald een criterium.

Henk Cluytens

TELEVISIE

Vrouwenweek op Télé 21

resocialisatie, op de (gedwongen) autonomie.

De Zilveren Nikè was voor een RTBF produktie over doodarme vrouwen in Peru, *Tan Dura La Vida...*. De Nikè prijzen zijn onder meer ingesteld om te strijden tegen stereotype vrouwbeelden in de media. Ook derde wereld vrouwen zijn vaak in de media al tot stereotypie geworden van armoede en weerloosheid. In deze bekroonde reportage vindt men geen economische of politieke analyses, maar ook geen stereotype slachtoffers.

We hadden ook de kans om *Jeanne Dielman* van Chantal Akerman te bekijken. De film dateert van 1975 (het jaar van de vrouw) en is een klassieker geworden. In 1977 zei Akerman in een interview dat ze dacht dat het een feministische film was omdat zij ruimte gaf aan dingen die nóóit op die manier werden getoond, namelijk de dagelijkse gebaren van een huisvrouw. Het getuigt van durf en volwassen pro-

grammatie om deze film op te nemen. Hij duurt bijna drie uur, tijd en actie worden er in opnieuw gedefinieerd, de verveling van de onderdrukking is tastbaar en uiteraard repetitief, langdradig, neurotiserend. Behaaglijk of onverdraaglijk?

Moeten we blij zijn met zulke thema-week over Vrouwen? Men kan er cynisch over doen: deze week zijn er op de RTB zoveel uren aan vrouwen besteed dat zij kwantitatief wel goed zitten voor heel 1988. Er zijn niet enkel alibi-vrouwen, nu zijn er ook alibi-studies en alibi-programma's. Toch kan men er ook oprecht van genieten: het doorbreekt werkelijk het symbolisch niet-bestaan voor en van vrouwen.

Als men inhoudelijk een lijn zoekt in de week ontdekt men een verbazende nadruk op "vrouwen zonder mannen". Vrouwen doen het anders, en (als het moet, als het zo loopt of als ze dat willen) zonder mannen, eerder different dan gelijk, en dat moet dag in dag uit worden ingevuld en uitgevonden. Opmerkelijk was ook dat er slechts één uitzending over "arbeid" ging. Het programma was 10 jaar oud. Een kans om ons te herinneren dat feminisme "vroeger" daarover ging.

Marianne Mertens

Als U de komende weken het radionieuws haperend hoort presenteren door een stel mannen en één vrouw met angstige piepstemmen, dan hoeft U niet ongerust te worden. Het zijn de nieuwe journalisten die *statutair* dan wel *contractueel* zijn aangeworven. Er zijn 2 Marken bij (Hooghe en Lamot), 2 Jannen (Huys en Van Delm), een Stan Putzeys, een Linda DeWin en de rest heb ik helaas niet kunnen onthouden. Ze krijgen een soort spoedopleiding, want voor een degelijke opleiding is er geen tijd en zijn er geen mensen. Ze hebben (nog) geen goeie stem om nieuwsberichten te lezen, maar het wordt wel van ze verwacht. Ze krijgen goeie raad en de knepen geleerd van nieuwelingen die iets minder groen achter de oren zijn. Johnny Van Sevenant, Jan Van Dam, Dirk Van Hoeck en Lieven Verstraete, die namelijk al bijna een jaar aan de slag zijn als journalist, en in de huidige omstandigheden dus gerust als *anciens* kunnen beschouwd worden. Ze zijn nog 8 maanden *stagiair*, en dus *zélf* in opleiding, maar dat zal wel bijkomstig zijn. Onervaren en slecht opgeleide journalisten maken onvermijdelijk fouten, zoals onervaren en slecht opgeleide loodgieters lekkende wastafels bouwen. Lekkende wastafels kunnen gerepareerd worden. Door de baas. Journalistieke fouten worden afgestraft. Na vragen in de Vlaamse Raad, of vaker nog in de Raad van Beheer, schiet van boven in de hiërarchie naar beneden, bij de zondaar, een stroom van *dienstnota's* op gang. Wie beneden staat, heeft het altijd gedaan. Hij of zij is onzorgvuldig geweest, dan wel slordig, dan wel vooringenomen, dan wel laks, er wordt altijd wel een stok gevonden. De nieuweling krijgt het deksetel op de neus, en probeert de rest van zijn/haar proeftijd zo weinig mogelijk op te vallen. *Dat is het veiligste*. Dit is uiteraard een scenario, laten we wachten op de proef op de som.

Maar er komen betere tijden. De BRT heeft een nieuw journalistenexamen uitgeschreven. Er zijn wel geen kaderplaatsen, maar dat hoeft niet meer. Eindelijk is de BRT geen vreemde eend meer in de bij van de Europese media. Wij hebben nu ook contractuele journalisten! En binnenkort laten we ze voordragen door de politieke partijen die in de Raad van Beheer vertegenwoordigd zijn. Want dat

MEDIA

VTM-geluk = BRT-ongeluk

De commerciële zender VTM heeft zijn nieuwsredactie zo goed als voltallig bijeengekocht. De BRT probeert het bloeden te stelpen door een dik dozijn volslagen onervaren vrijwilligers als journalist in de ether te gooien. Inmiddels heeft de openbare omroep ook een nieuw journalistenexamen uitgeschreven, waaraan enkel supermensen kunnen deelnemen. Is er een dokter in de zaal? De openbare omroep is niet goed bij zijn hoofd.

LUTGARD SIMOENS NAAR VTM!

is helemaal in de geest van het Cultuurpact. Een nieuw examen dus. Met strengere deelnemingsvoorwaarden dan alle vorige proeven. Je moet licentiaat in één of ander zijn. Regenten worden bedankt. Afgestudeerden van het HRITCS worden bedankt. Adieu Dany Huwé, adieu Paul Jambers, om er maar twee te noemen. Ze zouden niet eens aan het nieuwe journalistenexamen mogen deelnemen. *Salut* Hugo D. ook. De man was in het vorige examen geslaagd, maar haalde geen 60%. Hij werd met anderen in oktober toch opgeroepen om als contractueel te beginnen, en liefst zo rap mogelijk. Hij moest dan wel aan het nieuwe examen deelnemen en uiteraard slagen. Tot zover is het verhaal redelijk. Maar Hugo D. kan niet aan het nieuwe examen deelnemen, want hij is maar regent. Er klopt iets niet, vindt ook de BRT-directie, en ze bepleit bij de Raad van Beheer *pro forma* een heruitschrijving van het journalistenex-

amen, onder de oude en meer soepele normen. Neen, zegt de Raad van Beheer, dan verliezen we teveel tijd en het moet hier allemaal snel gaan. Bij het *nog* volgende examen mogen de regenten en de HRITCS-ers opnieuw inschrijven. Helaas zal Hugo D. dan niet meer *mogen* inschrijven. De leeftijdsgrens is 50 en onze lieveling van Kafka is er 47 nu. Een jammerlijk detail? Een ongelukkige spelling van het lot? Het zal zo wel zijn. Maar de Heer Kortzichtigheid en Mevrouw Onbekwaamheid kwamen hier toch even nadrukkelijk om het hoekje kijken.

Gelukkig kan er ook nog een beetje over VTM geroddeld worden. In mijn lijfblad *Gazet van Antwerpen* stond een goeie tien dagen geleden een *staatsiefoto* van de quasi voltallige nieuwsredactie. Vijf vrouwen (!) en tien mannen voor de schouw van de *Southfork-ranch*. Twaalf kijken naar een fotocamera die zich rechts van hen bevindt. Twee kijken er recht voor zich uit. *Piet Deslé* weet met zijn schaapachtige grijns geen blijf en kijkt ongeveer achterom. *Daniël Buyle* heeft zich uiterst-rechts van het gezelschap opgesteld. Als het nodig is kan hij nog van de groepsfoto worden afgeknipt, zo wordt mij voor waar verteld.

Het grappige is dat er bij de VTM-nieuwsredactie zes mensen uit de krantenwereld komen en zes van bij de radio. Eigenlijk zijn alleen Jan Schodts, Cas Van der Taelen en Terry Verbiest vertrouwd met het medium televisie. De anderen hebben nog twee maand de tijd om het te leren. Misschien levert dat wel frisse televisie op. En niet te vergeten: de beelden worden gemaakt door de mensen achter de lens en de knop. Naar verluidt kan VTM op de allerbesten rekenen, uit de privé, en uiteraard van bij de BRT.

Grappig is ook dat ik minstens tien VTM-redacteuren tot het brede progressieve kamp kan rekenen. Niet dat het enig belang heeft, want er is maar één norm en dat is de journalistieke. Maar al het gezeur over partijpolitiek beïnvloed en door reklamebelangen gedikteerd nieuws lijkt mij zeer voorbarig.

VTM betaalt zijn journalisten ook uitstekend. Minimum twintig procent méér dan in de oude job, lijkt de norm te zijn. Iedereen is dan ook gelukkig bij VTM. Dat is bij contract vastgelegd.

Kamiel Verstrepen

DOSSIER

De vlucht van de Vlaamse theatermakers naar het noorden

Het gat in de grens

Nieuwsgierigheid, en de drang om ook achter de veilige horizon te kijken is de beste medicijn tegen artistieke sclerose. In de sport, de muziek-, de dans- en filmwereld is mobiliteit over taal- en cultuurgrenzen heen vanzelfsprekend. De toneelwereld is wat dat betreft weinig soepel en erg plaatsgebonden, historisch nog jong en ontstaan uit lokale amateurkringen. Toch is er de laatste jaren een grensoverschrijdende drukte richting

Nederland, zeg maar eenrichtingsverkeer van Zuid naar Noord. Jonge acteurs uit Vlaanderen vinden het vandaag vanzelfsprekend om een tijdje bij de noorderburen te werken. Tussen 1950 en nu hebben een vijftigtal Vlamingen één seizoen of langer in het Nederlandse theater gewerkt, ruim de helft daarvan na 1975. Welke motieven aan de basis lagen van een kort of lang verblijf aldaar en hoe ze die tijd hebben ervaren, vroeg Eddie Vaes aan een aantal onder hen.

Ervaring opdoen, frisse theaterlucht halen, zijn voor de hand liggende motieven. Daarachter gaan andere, vaak economische motieven schuil, maar ook het vermoeden van een vrijer artistiek klimaat, terwijl toeval en menselijke relaties eveneens een rol spelen. Sommigen kwijnden weg op hun kamertje in Mokum zoals in het lied van Louis Neefs. Anderen leerden er een partner, vrienden kennen en bleven.

In de meeste gevallen stak men de grens over om even aan het vreemde bestel te ruiken. Nederland is trendgevoeliger. Het artistieke landschap is daardoor voortdurend in beweging en dat boeit sommige Vlaamse toneelmakers.

Grosso modo kan je stellen dat zij rond 1960 uitweken omwille van de taal en het artistieke peil, na 1968 speelde het politiek vrijere klimaat en de subsidiëring een rol rond 1980 is de werkgelegenheid en de betere individuele betaling een niet te onderschatten factor. Vandaag stel je vast dat grenzen vervagen en dat acteurs naast

een redelijk salaris creatieve banden zoeken hoe en waar dan ook.

Taal

Rond 1957 was het artistieke klimaat in Nederland beter. Daarom verhuisde Arthur Boni en dertig jaar later woont hij er nog, maar is hij lang niet meer zo zeker van dat klimaatsverschil. De grenzen worden op dit moment net zo goed verlegd in België, terwijl het in Nederland erg onrustig is door de totale herstructurering van het theater die hij als een gecamoufleerde afslanking ziet.

Boni volgde toneel aan het Antwerps Conservatorium, wilde naar de Studio van het Nationaal Toneel (nu: Studio Herman Teirlinck) maar kreeg een prijsbeurs voor de toneelschool in Amsterdam en bleef er hangen.

Zijn belangrijkste motief was de taal. Hij zag Nederlandse gastvoorstellingen en dan trof hem het verschil. Vlamingen spraken op het toneel een kunstmatige taal en achter de schermen een andere, levende taal. "Hoe kan een acteur zich inleven in een rol terwijl hij tegelijkertijd zichzelf moet omschakelen in de taal?", vroeg hij zich af. Repetities leken lezingen in de streektaal om de spelers alvast te laten wennen aan de rollen. De voorstel-

lingen waren nooit "af", hoe grandioos er vaak ook geacteerd werd.

Met Paul Cammermans en Julien Schoenaerts hoorde hij tot de na-oorlogse generatie die om artistieke redenen verkoos in Nederland te werken. Boni kwam terecht bij Erik Vos in Den Haag, een man die een voorkeur had voor Vlamingen en goed met dat talent overweg kon. De eerste jaren moest hij hard werken aan zijn taal. Nog steeds vindt hij dialect als toneeltaal ongepast.

Financieel maakte het in die tijd geen verschil uit. De salariëring liep in Nederland en Vlaanderen gelijk op. Er was nog geen werkloosheid onder acteurs. Nu wordt hij daar wel mee bedreigd. Boni, getrouwd met een Nederlandse en goed geïntegreerd werkte 25 jaar bij het vorig jaar opgeheven Arnhemse Theater. Vorig seizoen zat hij een paar productieslang bij 'Globe' in Eindhoven maar ook daar werd een sterfhuisconstructie opgezet. Toch ging daar zijn hartewens -ooit nog eens met Vlamingen werken- in vervulling in

een groots opgezette *Turandot* van Gozzi, waarbij de halve bezetting bestond uit Vlamingen.

Financiële middelen

De samenstelling van de cast, die dit commedia del'arte-spektakel meer kleur moest geven, was het werk van *Reinhilde De Wit*, tot het einde produktieleidster bij *Globe*. Zij is enkele generaties jonger en had andere motieven om het in Nederland te proberen.

Na studies theaterwetenschappen in Leuven kwam ze terecht bij *Tie 3*, waar ze bij gebrek aan alles wat een gezelschap nodig heeft manusje-van-alles werd. Een goede leerschool, vindt ze nu. Na een project bijzonder tijdelijk kader hier en een job als tewerkgestelde werkloze daar kwam ze bij de *Mannen van den Dam* als regie-assistente van Sam Bogaerts in de zeer gewaardeerde bewerking van het *Het Park* van Botho Strauss. Toen Bogaerts naar het Eindhovense *Globe* vertrok, nam hij zijn assistente mee. Daarmee was ze uit de financiële zorgen. Bij *Globe*, waar zoveel méér mogelijk was, zag ze hoe ruime financiële middelen nog geen garantie zijn voor een florissante theatercultuur. De eigenzinnige produkties van *Globe* werden door de autoriteiten en schouwburgdirecties in de provincie Noord-Brabant moeilijk verteerd.

De vierkoppige artistieke directie waaronder Sam moest vertrekken. De Wit kon nog even blijven tot de volledige ontmanteling van *Globe*. Terug in België wil ze niet meer in kleine projecten stappen. "Dat is toch oplichterij. En bij grote gezelschappen moet je politiek kleur bekenen. Dat is het verschil met Nederland. Daar nemen ze je op basis van kwaliteit en ervaring en daar word je ook op teruggevraagd."

Amsterdam, magisch centrum

Mieke Verheyden kon na het afstuderen aan de Studio in 1961 beginnen bij Erik Vos, waar ook Cor Stedelink en een jaar later Mart Gevers en Herman Vinck uit Vlaanderen arriveerden. De Studio was wel de springplank naar de KNS maar dat jaar liep het voor haar mis omdat het jaar voordien een hele lichtung vrouwen in de KNS was begonnen. Nederland lag haar wel. De taal vond ze belangrijk, "omdat de toneeltaal in Vlaanderen altijd zo'n beetje naar dialect zweemt". Ook zij moest van

Vos spraaklessen nemen "om van dat zachte Vlaams af te komen". "Ze hebben in Nederland altijd een zwak gehad voor Vlaamse acteurs, die spelen vanuit de buik zeggen ze, maar onze taal hebben ze niet altijd geapprecieerd."

Er heerste rond 1960 een vrijer klimaat. Verheyden: "Je kon er elk jaar zonder problemen naar een andere groep. Bij ons zat je vast voor je leven. Dat is gedeeltelijk nog zo. Ze nemen het je kwalijk als je weg gaat, je wordt bijna nooit opnieuw aangenomen. Dus blijft iedereen op zijn stek. Zo kan je toch niet werken, je raakt op elkaar uitgekeken." Ze kwamom privé-redenen terug en stapte bij het beginnend NTG in de boot. Het werk in Nederland was boeiend maar het leven was er saai. "Je kon er toen als meisje niet eens alleen een café binnenkomen."

Na 1968 gaan andere motieven dan taal en artistiek klimaat spelen. De bewustwording in het artistieke milieu loopt in Nederland harder van stapel. En vooral: de middelen voor nieuwe experimenten zijn er veel ruimer. Ook in Vlaanderen ontstaan na 1970 kleine gezelschappen maar hun financiële toestand blijft moeilijk. "Altijd pingelen, altijd werken met vrijstelling van stempelcontrole. We krij-

OOK SOUFFLEURS WAGEN HUN KANS IN NEDERLAND...

gen al jaren 3000F per voorstelling als losse medewerker, vroeger netto, nu bruto. Als je weinig voorstellingen hebt is dat een ramp, want repetities tellen niet mee. Er is in Vlaanderen gewoon veel te weinig geld voor theater", zegt Mieke Verheyden.

Zo kon het gebeuren dat de helft van het Brussels gezelschap *De Werkgemeenschap van de Beursschouwburg*, nadat het in januari 1970 door het bestuur met hulp van de politie letterlijk op straat werd gezet, naar Nederland uitweek, omdat het politieke klimaat én de financiële ondersteuning er gunstiger waren. De vrije sfeer van tolerantie ten aanzien van experimenten werkte als een magneet. Amsterdam werd "het magisch centrum" van waaruit men de wereld zou veranderen. Theater leek een belangrijk middel

Shaffy-

Enkele dagen geleden werd door het bestuur van het met sluiting bedreigde Shaffy-theater in Amsterdam een persconferentie gehouden waarop een nieuw werkingsplan werd voorgesteld.

Dit plan werd voorgedragen door niet minder dan zes "directeurs": vier Nederlanders, een Duitser en... een Vlaming. Die Vlaming is Hugo De Greef, artistiek directeur van o.a. Anne Theresa De Keersmaeker, Needcompany, Roxane Huilmand, Jan Fabre, enz. In de nieuwe constellatie zou hij (dit alles uiteraard

in dat veranderingsproces. Toeschouwers kregen een uitvoerige documentatiemap en een nagesprek in de zaal.

Bij de grote Vlaamse gezelschappen was starheid troef. De politisering was van top tot basis een feit net op het moment dat een deel van de jongeren politisering en participatie afwees. Het experiment van de Werkgemeenschap onder leiding van Dries Wieme bestond er juist in om in zelfbeheer, los van partijpolitieke structuren, een onafhankelijk artistiek proces te laten plaatsvinden. "Voor de eerste maal was er in Vlaanderen een troep werkzaam die niet onder druk van een zinloze hiërarchie maar volgens eigen creatieve, artistieke normen optrad. ... Heeft men het recht een dergelijk initiatief zomaar om extra-artistieke redenen in de kiem te smoren?", vroeg Pieter de Prins zich af in de Kunst- & Cultuuragenda van februari 1970. De Minister van Nederlandse Cultuur, Frans Van Mechelen, besloot evenwel dat de Beursschouwburg alleen nog receptief zou mogen werken. Van de tien mensen die bij dit afgebroken initiatief betrokken waren, zouden er zes binnen een jaar naar Nederland vertrekken: Wim Meeuwissen en Frieda Pittoors wonen en werken er nog. Herman Verbeeck, Rik Hancké en Lisette Mertens hebben nog een groot deel van hun werkterrein in Nederland. Bert André kwam na een periode bij het *Groot Limburgs Toneel* terug naar Antwerpen en werkt nu in het *Raamtheater*.

De gedupeerde acteurs richtten met amateurs het Trojaanse Paard op in een poging om het experiment verder te zetten. Een hele generatie was de praktijk ingestapt met open ogen en oren voor wat er internationaal gebeurde. Men keek over de grenzen naar wat Brook in Londen, Brecht in Berlijn, Vilar in Avignon en het Living Theatre in New York deed. Daar-

Project

onder het voorbehoud dat de Amsterdamse gemeenteraad haar afschaffingsintenties opschort) de functie van intendant vervullen. Dit "nieuwe" Shaffy-theater zou zich profileren als een Europees gericht productiecentrum. Wat dat in concreto allemaal gaat betekenen is vooralsnog niet duidelijk. Betekent dit nogmaals een adering voor het Vlaamse theater of kan de creatieve sector in ons land voordeel halen uit een eventuele samenwerking met dit Shaffy-project?

(mv)

mee vergeleken stelde het Vlaams theater weinig voor. Naast de repertoiregezelschappen waren er rond 1970 alleen enkele kamertheaters op hun retour. Het beloftevolle *Nederlands Kamertoneel* in Antwerpen was ontmanteld.

Het Trojaanse Paard

Lisette Mertens studeerde in 1967 af aan de Studio en kreeg de vervulling van een wensdroom: een baan bij de toenmalige *Nederlandse Comedie*, het grootste repertoiregezelschap in Nederland. Het was een goede leerschool maar zij voelde zich verloren in die grote organisatie en die vreemde stad. Zekwam terug, naar de Werkgemeenschap. Toen die werd opgedoekt werd zij mede-oprichter van het Trojaanse Paard en kreeg wat later een baan bij Proloog in Eindhoven. Het politieke theater werd er serieuzer genomen, je kon er van leven. De salarissen lagen er niet hoger dan hier maar bij Proloog kon ze theater maken dat ze op dat moment wilde maken.

Dat klimaat van vrijheid werd vooral bepaald door de vloedigheid waarmee subsidies werden toegekend. Dát maakte het aantrekkelijk voor theatermakers uit het zuiden. Lang duurde het niet. Groepen die zich op het vormingstheater oriënteerden verdwenen binnen de tien jaar. Bij Proloog haakte eerst de gemeente Eindhoven om politieke redenen af, daarna wilde de provincie niet als enige subsidiëren en werd de groep overgenomen door het rijk. Dat was het begin van het einde. Nederland heeft volgens haar nog steeds meer mogelijkheden, maar ze zoekt een combinatie, "één been in Vlaanderen en één in Nederland en dan een symbiose zoeken." Dat gebeurt binnen een uniek Vlaams-Nederlands initiatief, een samenwerking tussen de Antwerpse *De Verrukking* en de Nederlandse *Theaterassociatie*. Mertens:

"In België werken is financieel praktisch onmogelijk, in Nederland is het emotioneel niet altijd zo prettig." Waarom? "Ik heb daar een uitdrukking voor: zij gebruiken een calvinistische dramaturgie, een dramaturgie zonder geheimen. In het zuiden overheerst de fysiek-emotionele aanwezigheid. Dat moet zo blijven. We moeten ons niet terugtrekken op alleen maar het woord."

Politiek

Niet toevallig zitten in die samenwerking ook andere landgenoten die dezelfde weg aflegden. Rik Hancké werkte na zijn Studio-tijd vanaf 1960 zeven jaar bij het KNS-gezelschap. Hij zag hoe de directie moest dansen naar het *prestigegepijp* van het Antwerps stadsbestuur. Hancké: "De KNS was verkalkt op alle niveaus. Van het dynamisch theater in andere landen zagen wij geen spoor." Bij zijn eerste vlucht vond hij werk bij het Amsterdamse *Ensemble*. Het repertoire was er beter en dus ging je ook daarom naar Nederland. Bij Hancké en zijn tijdgenoten speelde binnen die kwaliteit het element taal nog nauwelijks mee. "Op toneel is de taal kwalitatief beter dan in Vlaanderen maar het spreken als dramatisch instrument is

SOMMIGE NEDERLANDERS BUKEN OVER EEN CULTURELE ACHTERGROND TE BESCHIKKEN

er veel minder sterk." Hij was betrokken bij de oprichting van de Werkgemeenschap. Vlaanderen moest en zou aanwezig zijn in Brussel. Minister Van Mechelen bouwde er culturele centra en de Beursschouwburg zou dan hét culturele bolwerk in het hart van de stad worden. "Hij wilde Vlaamse cultuur importeren. Wij wilden zélf Vlaamse cultuur maken en een publiek opbouwen." Via het Trojaanse Paard kwam hij als artistiek leider bij Proloog, kreeg er behoorlijke subsidies om te doen wat ze in de Beurs en bij het Paard hadden willen doen. Maar ook in Nederland duren mooie liedjes niet lang.

In Vlaanderen was het theater gepolitiseerd, in Nederland was dat minder, hoewel niet zo veel minder volgens de ervaringen van Hancké. "De rechtstreek-

se druk van zo'n Antwerps college heb ik lijfelijk ervaren. Ik dacht dat politieke invloed in Nederland niet bestond, maar dat bleek een illusie. Daar heb ik het echte mechanisme van de Nederlandse staat achter haar schijnbare onafhankelijkheid leren kennen."

Discordia

Frieda Pittoors kwam na de Studio via het Groot Limburgs Toneel bij de Werkgemeenschap en vandaar via het Trojaanse Paard bij Proloog. Na tien jaar verliet ze ontgoocheld deze groep. Er kwamen geen nieuwe artistieke impulsen meer, wel veel theorie. Na een periode van *feministisch toneel* werkt ze nu al enkele jaren bij Maatschappij Discordia.

"De Vlaamse producties die ik nu zie vind ik prachtig. Ik geloof dat het te maken heeft met het tegen de stroom invechten voor wat je wil".

Ze denkt niet dat er grote verschillen zijn op artistiek vlak. Er zijn interessante en minder interessante groepen in noord en zuid. De herstructurering in Nederland wekt bij haar grote verwachtingen. Iets dergelijks bij de KNS of KVS zou "fantastisch" zijn. "Die mensen zitten daar maar op hun kont tot aan hun pensioen, dat is toch niet te doen. In verhouding tot het potentieel dat er in Antwerpen en heel Vlaanderen aanwezig is kosten ze enorm veel geld. Dat staat in geen verhouding tot de kwaliteit die ze brengen."

Viviane de Muynck werkt ook sinds vorig seizoen bij Discordia. Ze is in Nederland niet onbekend en onbemind want voor haar rol in Albees *Who is afraid of Virginia Woolf* door de Witte Kraai in een regie van Sam Bogaerts, kreeg ze de Theo d'Or-prijs 1987 als beste actrice. Haar stap over de grens ziet ze als een vanzelfsprekende uitwisseling binnen eenzelfde taalgebied. Ze werkt er graag, de budgetten zijn er behoorlijk en daardoor is er meer mogelijk. Het salaris is er bijna het dubbele en -belangrijk- op tijd uitbetaald. Zelf heeft ze genoeg sociale wantoestanden meegemaakt. En de markt is er groter, meer schouwburgen en meer potentiële bezoekers dan in het drie maal kleinere Vlaanderen.

Verschillen zijn er vooral in de manier waarop er wordt gewerkt. De Muynck: "Wij leggen een grotere eenheid aan de dag en beginnen vrij open aan een repetitieve proces, blijven à l'improviste op zoek

naar personages. Dat geeft een enorm ontspannen eenvoud in het werk. Wij werken vanuit een emotionele betrokkenheid. In Nederland werk je vanuit een concept-idee, vaak een heel uitgesproken visie, vrijmaatschappelijk betrokken. Dat ligt mij wel, dat was ook bij de Mannen van den Dam al altijd mijn standpunt: niet los werken van de samenleving." Het succes van de Vlaamse podiumkunsten is een voorbijgaande trend. Er moet nu wisselwerking en assimilatie komen. Ze wil zich niet definitief in Nederland vestigen. "Mijn wortels liggen hier".

Ver van je wortels

Herman Gillis kwam in '72 van de Studio. Bij de Mannen van den Dam lag hij aan de basis van de vernieuwing. Een slopende tijd. Hij moester uit, wilde afstand nemen. Via contact met zijn ex-klasgenote Geert de Jong kwam hij samen met Dirk Roodhoofd bij de Appel. Dat werd niet zijn gelukkigste periode. Het liep uit op flagrante onenigheid met Erik Vos. Er werd volgens Herman te netjes gewerkt, met eindeloze repetitietijden, eindeloos vergaderen. Bij Arca-Gent kreeg hij samen met Pol de Hert de artistieke leiding. Na drie jaar Arca en een jaar NTG kreeg dit duo de artistieke leiding bij het Groningse "De Voorziening". De Hert zit er nog, Gillis is alweer bij het NTG waar hij onlangs in Marat/Sade de rol van Marat speelde. Het eerste jaar Groningen ging goed maar daarna liep er vanalles mis. Pol werd ziek en Herman had privé-moeilikheden. Alles begon tegen te zitten en dan gaat ook het cultureel en sociaal isolement in het noorden zwaarder wegen. Alles werd een probleem, ook de zes uur durende treinverbinding tussen Groningen en Gent. "Dan voel je je heel ver van je wortels. Belachelijk, want op wereldschaal zijn dit geen afstanden." Voor het geld doet hij het niet maar hij moet in België wel een flinke stap terugdoen. Wat hem nog het meest dwars zat zijn de plannen van minister Brinkman om alles in de randstad te centraliseren. De provincie krijgt wat "voorzieningen" maar de interessante creaties moeten in de randstad blijven. Een gevaarlijke ontwikkeling volgens Gillis: "In vogelvlucht zie je een enorm cultureel verschil met Vlaanderen, niet beter of slechter. Je merkt de gevolgen van een calvinistische opvoe-

ding met daaroverheen een zeer Amerikaans/Duitse trendgevoeligheid. Theater mag tot op zekere hoogte trendgevoelig zijn, maar het is in Nederland bovendien zo versnipperd. Met z'n drieën in een gymzaal werken aan een projectie. Daar is subsidie voor. Het heeft allemaal zo weinig om het lijf. Er wordt snel en veel over alles geëmmerd, er is weinig handeling. Dat men die verspilling wil stoppen kan ik begrijpen".

Michel van Dousselaere werd na jaren bij Tie3 en enkele seizoenen free-lance werk in 1985 toevallig gevraagd bij dezelfde Groningse groep. Daar werkte hij met zijn vriendin (ex-BKT)actrice *An de Donder* tot einde van het afgelopen seizoen. Eindelijk kreeg hij correct op tijd het afgesproken salaris. Dat was in België nog wel eens anders. De verschillen zijn volgens hem klein in het theater maar groot in het dagelijkse leven, wonen en werken. Je moet geluk hebben om bij een creatief gezelschap te komen. Die zijn er in Noord en Zuid. "Wel heb ik ervaren dat de Nederlandse acteurs, celebraler en afstandelijker werken. Er wordt meer gepraat, terwijl emoties wel eens worden verdrongen door die afstandelijkheid. Men vindt het ook niet zo nuttig om ze te laten zien."

Prestige-reflex

Guy Joosten studeerde aan het Antwerps Conservatorium bij Dora van der Groen die er met haar directiebeleid al heel wat merkwaardige dingen heeft bereikt. Ze produceert goede acteurs en vooral beloftevolle regisseurs (Bogaerts, Tanghe, Perceval en Joosten). Zij wordt beschouwd als een van de verantwoordelijken voor de Vlaamse golf. Joosten volgde de regie-afdeling, verliet in 1984 de school en blikt met genoegen terug op die tijd. Centraal staat de functie van de acteurs en zijn ontwikkeling. Joosten heeft dan ook bezwaar tegen de mannetjesmakerij in de Studio. Op het Conservatorium wordt vooral gewerkt vanuit de authenticiteit van de acteur, meer dan vanuit fysieke, vormelijke elementen. Zijn *Othello*-bewerking betekende de doorbraak voor de Blauwe Maandagcompagnie en sloeg vooral in Nederland in als een bom. Daaruit kwam een aanbieding voor zijn volgend project, *Een stuk van twee dagen*. Uiteindelijk werd het een coproductie met de Nederlandse Theaterunie. Joosten hield de vrije keuze voor de rolverdeling en kreeg er alle faciliteiten, decor, belichting bij. Drie vijfden van het geld kwam van de Blauwe Maandag maar het grootste deel van de lasten en faciliteiten voor decor enzovoort

kwam van de Theaterunie, zodat de uiteindelijke coproductie op fifty-fifty basis werkte. Zijn volgende regie "Nachtwake" van Lars Norén werd ook met Nederlandse steun verwezenlijkt en gedeeltelijk in Nederland gerepeteerd. Het zal worden hernomen als eerste productie van de Zuidelijke Theatervoorziening.

In een soort prestige reflex willen alle Nederlandse grote steden een nieuwe schouwburg en muziektheater want die waren er nog niet. Daar wordt nu alle geld ingestopt. Joosten: "Alles wordt opgeslorpt door die grote structuren terwijl er nog nauwelijks theater wordt gemaakt. Al jaren komt er geen Nederlands theater meer naar Vlaanderen, behalve Discordia en Art en Pro. Er is een grote nood aan nieuwe impulsen, maar die worden bijna onmogelijk anders gerealiseerd dan in die grote structuren en dan zie je de gevolgen. Bij het Amsterdams Toneel loopt Jan Ritsema weg en de andere producties slaan niet aan. Over vijf jaar zal iedereen weer wegvlugten uit die structuren om in kleine groepen te gaan werken."

Emoties waren in het noorden jarenlang taboe. Er wordt afstandelijk, rationeel gespeeld, niet levendig, niet inventief en men kon alles verklaren met woorden, men heeft niet meer leren spelen en des te beter leren praten. Praten als pose, als oppervlakkig entertainment, aldus Joosten. De Vlaamse Golf is een opgeklopt fenomeen, bestaat in feite niet, er is geen noemer onder te zetten, er is een te grote diversiteit. Maar door de geringe middelen hebben de Vlaamse theatermakers zich fors vastgebeten in hun artistieke principes. De betutteling uit het noorden is voorbij.

Belangrijk vindt Joosten dat men in het theater het onuitgesprokene ook het onuitgesprokene laat. Niet van alles de hoed en de rand weten voor men iets kan spelen. Is dit nu een nuttige kruisbestuiving of is het eenrichtingsverkeer? Joosten: "Ik denk dat er nog steeds geen verkeer is. De interesse vanuit Nederland is oppervlakkig. De kwaliteit van leven, het hele dagelijkse bestaan is zo fundamenteel anders, het gewicht van de dingen in het leven en de prioriteiten die liggen anders." Binnen het theaterwerk valt dat nauwelijks op. Maar leven is meer dan werken ook al is dat werken dan theater maken.

Eddie Vaes

KRONIEK

Vrouwen en armoede

Vorige week werd in Brussel een Tribunaal over vrouwen en armoede georganiseerd. Het initiatief ging uit van het ENOW, European network of Women, en de "Linkse Vrouwen" van het Europees parlement (afgevaardigden van de socialistische, de communistische en de Groen-alternatieve fractie).

VROUWEN & ARMOEDE

Het vergt heel wat moed om je persoonlijke ellende voor een volle zaal te komen uiteenzetten. Het waren dan ook erg emotionele verhalen en heel wat vrouwen konden gewoon de woorden niet vinden om te vertellen wat ze hadden meegeemaakt.

Na de "officiële" getuigenissen werd het woord gegeven aan de zaal en er kwam een waterval van aanklachten en spontane reacties naar voren. Over de goedbedoelde maar onmenselijke onthaalhuizen. Over de migrantenvrouwen die al bijna per definitie tot schrijnende armoede zijn veroordeeld. Zij mogen en kunnen zelfs hun stem niet laten horen, want ze riskeren een uitwijzing. Over de materiële armoede die slechts het topje van de ijsberg is. Over de onvermijdelijke culturele (voor film of theater is er geen geld) en sociale (men zit opgesloten met de kinderen) armoede die tot dodelijk isolement kan leiden. Over de specifieke problemen van de woonwagenvoersters in Ierland. Over wetten met prachtige theorieën en de praktische onuitvoerbaarheid ervan.

Het gebeurt maar zelden dat een vergaderzaal van het Europees parlement zo afgeladen vol zit. Er waren vrouwen uit de twaalf lidstaten, vrouwen die weten wat armoede is, omdat ze er dag na dag mee worden geconfronteerd.

Het Tribunaal was ook vooral bedoeld om vrouwen zelf aan het woord te laten, hen zelf getuigenis te laten afleggen van hun ellende, hun machteloosheid, hun uitzichtloosheid. Een paar van die getuigenissen drukken we gewoon af. Commentaar is overbodig.

Wel valt het op hoeveel gemeenschappelijke kenmerken die armoede vertoont, van het rijke noorden tot het arme zuiden in de Gemeenschap.

Vrouwen vormen de duidelijkst af te bakenen groep van alle minstbedeelden in de westerse Europese maatschappij, zo stelt het ENOW. Maar toch werd die vrouwenarmoede nog niet ernstig onderzocht. De vrouwen worden zelfs niet als een aparte categorie vermeld in het tweede EG-actieprogramma voor armoedebestrijding.

De grootste slachtoffers zijn alleenstaande en gescheiden vrouwen. Economische onafhankelijkheid mag dan een overjarige kreet van 68-plussers zijn geworden, een praktische realiteit is ze nog zeker niet. De drie leeftijdscategorieën die het vaakst met armoede worden geconfronteerd, zijn jonge werkloze vrouwen met weinig of geen opleiding, gescheiden vrouwen van 30-35 met jonge kinderen, en vrouwen van boven de 55 die geen "arbeidsverleden" hebben kunnen opbouwen en uit de boot van de sociale zekerheid vallen.

Vicieuze cirkel

Armoede is ook een vicieuze cirkel. In een gezin begint het vaak met werkloosheid van de man. De dagelijkse kleine ellende leidt tot stress, soms tot geweld. De relatie loopt stuk en de vrouw komt van de regen in de drop. Het is voor haar veel moeilijker om een baan te vinden, het werkloosheidsprobleem van mannen wordt ook veel meer au sérieux genomen dan dat van vrouwen. De armoeval klapt dan definitief dicht.

Over Noordierse vrouwen die geen geld hebben om hun man in Engelse gevangenis te gaan bezoeken. Over cursussen en opleidingen en nog eens cursussen en omscholingen, maar nooit een echte baan. Over "gedwongen" huwelijken, uit materiële noodzaak. Over zwartwerk en de uitbuiting van vrouwen als goedkope arbeidskrachten. Over de Filippijnse vaak academisch geschoolde vrouwen in Griekenland die er minderwaardig werk doen, want alles is beter dan thuis. Over datzelfde Griekenland waar Turkse vluchtelingenvrouwen in kampen worden gehouden en Engels moeten leren opdat ze zo snel mogelijk zouden vertrekken.

Hoe ver staat dit alles af van de rooskleurige toekomst die ons tegen 1992 wordt voorspeld? In haar openingstoespraak vertelde Anne Good, Iers stichtend lid van ENOW, over een vakbondcongres waarop Jacques Delors van de Europese Commissie het woord voerde. "Ik keek rond en zag keurige, grijze vakbondsmensen uit het hele land. Ik zocht naar een vlekje geel of groen of rood, want die kleuren betekenen de aanwezigheid van een vrouw. Ik vond er bijna geen en ik wist dat dit tribunaal hier vandaag zo veel belangrijker was. Er is immers niemand die het anders voor de vrouwen opneemt. Niemand die weet wat armoede echt betekent. Daarom moeten vrouwen zelf en in het openbaar die realiteit onder de aandacht brengen."

Karikatuur en oplichterij

Dit Tribunaal is er gekomen dank zij het bloed, zweet en ach, zoveel tranen van hard werkende vrouwen die nauwelijks op enige erkenning of steun kunnen rekenen. Jacques Delors heeft me niet kunnen overtuigen toen hij zijn "Europa der volkeren" beschreef, zijn hoop en zijn dromen voor na 1992, als welvaart en solidariteit hand in hand zullen gaan. Dat is niet bepaald wat ik in mijn directe omgeving zie. Hoe lang duurt het nog voor we wat meer kleur op al die serieuze vergaderingen zien? Trouwens, de weinige vrouwen die er zijn, vertellen die wel wat wij van hen willen horen? Spreken zij

wel over de ellende en de armoede in dat nieuwe Europa? Ik durf het betwijfelen. Daarom hebben we dit Tribunaal nodig. We hebben het nodig om met elkaar te

praten, om van elkaar te leren, om samen iets te organiseren, om een duidelijke boodschap te sturen naar Delors. Een "Europa der volkeren" dat geen rekening

houdt met de vrouwen van dat Europa is een karikatuur en een opplicherij".

Francine Mestrum

Getuigenissen

"De staat, mijn nieuwe en erg jaloerse echtgenoot"

Nel, bijstandsvrouw uit Nederland:

"Ik ben 60 en kom uit een gezin waar binnen 15 jaar 11 kinderen werden geboren. Toen ik 12 was, ging ik werken op een rijk landgoed, maar toen ik 22 werd, slaagde ik erin een kantoorbaan te veroveren. Dat betekende: een zelfstandig inkomen en een zelfstandig leven.

In 1955 trouwde ik en werd op die dag voor de wet "handelingsonbekwaam". Toen ik zwanger werd, verloor ik mijn baan. Na 24 jaar huwelijk ben ik gescheiden. De oogst van al die jaren onbetaalde arbeid is nihil. Voor levensonderhoud moest ik naar de Sociale Dienst en tot wanneer ik 65 ben, is de staat mijn "nieuwe echtgenoot". Wel een heel jaloerse echtgenoot die een diepe indruk maakt op mijn privé-leven. Waar haalt de overheid het recht vandaan om het leven en de seksualiteit van alleenstaande vrouwen in gezinswetten in te kapselen? Vanaf de dag dat ik in de Bijstand kwam, werd armoede een keiharde realiteit. Alle prijzen gaan omhoog en de uitkering blijft bevroren. Van mijn maandelijkse uitkering blijft na aftrek van de vaste lasten nog 268,55 gulden over om van te leven en te eten. Samen met andere vrouwen schreef ik een brief naar de premier. "Ik wil een Minister President voor alle mensen zijn", zei Lubbers nog onlangs op TV. Wat moet ik me daar nu nog bij voorstellen?"

Graziela, Italië:

"In Turijn zijn er tienduizenden armen. Zowat 6 jaar geleden kwam er een autonome werklozenbeweging op gang, los van partijen en vakbonden. Wij zijn erin geslaagd 2000 tijdelijke arbeidsplaatsen af te dwingen van de overheid. Er werd hiervoor een afwijking toegestaan op de wet die een leeftijdslimiet van 35 jaar oplegt voor een overheidsbaan. Vrouwen die enkele jaren uit het beroepsleven willen stappen om hun kinderen op te voeden, zijn hiervan het grootste slachtoffer. De officiële reden waarom de afwijking werd toegestaan, was echter "handhaving van de openbare orde". Vrouwen die ten einde raad waren omdat ze hun huur, licht en verwarming niet konden betalen, omdat hun kinderen in een "gegoed gezin" werden geplaatst, hadden ermee bedreigd een straat en een gebouw te bezetten..."

Maureen, Noord-Ierland:

"Ik ben een alleenstaande met drie kinderen. Ik heb jarenlang moeten leven van een uitkering van 42 pond per week. Als je drie kinderen moet kleden en eten geven, kan dat gewoon niet. Je leeft met een dagelijkse angst dat er wel eens 2 paar schoenen tegelijk kunnen stuk gaan, of dat je kind ergens zijn trui verliest. Ik geraakte onder zware stress en leefde op kalmeringsmiddelen. Dank zij een werkgelegenheidsinitiatief kon ik een baantje krijgen in een crèche. Mijn inkomen is nu OK maar straks komt er een einde aan mijn contract. Ik moet 15 maanden wachten voor ik weer in aanmerking kom voor werk. Mijn kinderen zijn nu 11, 9 en 8. Dat betekent meer eten, duurdere jassen enz".

Inacia, Portugal:

"Ik ben opgegroeid in een gezin van 8 kinderen en heb tot mijn dertiende met mijn moeder op het veld gewerkt. Dan ben ik naar de stad getrokken om er in een visconservenfabriek te werken. In '70 emigreerde ik naar Nederland. Ik werkte

er als schoonmaakster maar verbleef er illegaal en werd het land uitgezet. Na de Anjerrevolutie ben ik naar school gegaan en kon zo een kantoorbaan bemachtigen. Ik ben getrouwd, kreeg een kind maar mijn man is weer weg. Een paar jaar geleden werd ik werkloos. Ik krijg nu een uitkering van 27.000 Escudo, voor mezelf en mijn kind. Dat is erg weinig maar toch uitzonderlijk, de meeste vrouwen hebben niets. Ik ben nu veertig en zal daarom niet zo makkelijk meer aan werk geraken".

Marjanne, Duitsland:

Door de oorlog heb ik niet kunnen studeren, we moesten immers meewerken aan de "Wiederaufbau". Ik heb 7 kinderen, mijn man was alcoholieker, maar ik ben pas na 23 jaar kunnen scheiden. Ik heb nooit een cent alimentatie gekregen. Ik vond de sociale dienst te vernederend en wou ondanks mijn gezondheidsproblemen toch gaan werken. Een baan heb ik nooit kunnen vinden, ik hou nu thuis kinderen van werkende moeders bij. Ik heb mijn leven lang gewerkt maar heb geen rechten. In het rijke West-Duitsland moet zowat 70% van de gepensioneerde vrouwen het rooien met gemiddeld 600 Duitse mark per maand".

Lili, Frankrijk:

"Ik heb twintig jaar lang op het platteland gewoond en werkte met mijn man in ons tuinbouwbedrijfje. Ik kreeg geen loon, was niet officieel ingeschreven, en heb daardoor geen rechten. In 1979 ben ik gescheiden en ben ik in Parijs een eigen zaak begonnen. In 1985 ben ik ziek geworden, er werd ingebroken, de zaak ging failliet. Ik had gewerkt als zelfstandige, opnieuw had ik geen recht op sociale zekerheid. Mijn man heeft zich insolvent laten verklaren, op alimentatie moet ik dus niet rekenen. Ik heb een huisje in mijn streek van herkomst, daar kan ik het grootste gedeelte van het jaar wonen. Niet in de winter, want ik heb geen geld voor verwarming. Ik heb mijn hele leven gewerkt, ik heb een opleiding en ervaring, maar op 3 jaar tijd heb ik niet meer dan 12 maanden kunnen werken. Ik ben nu 55, wat voor kansen heb ik nog?"

17de Vrouwendag

Is Paula de laatste feministe?

Toestanden is een pluralistisch blad, in alle opzichten. Een goede maand geleden stuurden wij een vrouw als verslaggever naar de 1ste Magische Mannendag. Over de 17de Vrouwendag krijgt u een verslag van een man.

Het thema van de jongste Vrouwendag in Aarschot was *Vrouwen in Zicht*: het "uit de wereld helpen van de maatschappelijke onzichtbaarheid van vrouwen". "Op deze vrouwendag willen de vrouwen massaal naar buiten komen en zo de onzichtbaarheid van de groep in het openbaar leven doorbreken. Ze willen laten zien dat ze bezig zijn hun sociale, economische, politieke en persoonlijke situatie te verbeteren en te versterken", zo lezen we even verder. Twee invalshoeken zouden deze thematiek toelichten: "Hoe treden vrouwen uit de schaduw, welke plaatsen nemen ze in het maatschappelijk bestel in? Welke is de invloed van de media op de beeldvorming van de vrouw?". Tenzij je fanatiek de stelling verdedigt dat het persoonlijke politiek is en vice versa, moet deze vrouwendag teleurstellend geweest zijn. Geen enkel actueel dossier waarin vrouwen betrokken zijn -de abortusproblematiek, seksueel geweld- kwam aan bod, en wat nog erger is, ook over de twee genoemde invalshoeken werd nauwelijks gesproken. Temidden van de verkoopstands nam de uitverkoop van Dulle Griet, de enige Vlaamse boekhandel, gespecialiseerd in vrouwenliteratuur, een te opvallende plaats in om geen requiem-gevoel te ontlokken. Deze Leuvense winkel kondigde een tweetal maanden geleden aan ermee te stoppen, wegens te weinig medewerking, geld, verkoop ... Als je onder feministe begrijpt, de rebelse vrouw die met opstandige woordenschat de onderdrukking door de man aanklaagt, dan hebben we er eigenlijk maar één gehoord op deze vrouwendag: de niet meer zo jeugdige Paula Semer, ooit presentatrice van Penelopé ...

"De ergste vijanden van het feminisme op de BRT zijn de niet-feministische vrouwen", aldus Paula. "Er moet hier en elders een positieve discriminatie komen voor feministische vrouwen. De vrouwenbeweging is in niets gebaat met niet-feministische vrouwen die opklimmen in de BRT-hiërarchie". Ze stelde dat ze de haar opgedragen produktie van vijf nieuwe genre *Ten Huize* van-uitzendingen zou weigeren als er geen twee te interviewen vrouwen bijzaten. Ze toonde zich bijzonder ontgoocheld over het feit dat haar lijst van tien vrouwelijke kandidaten voor deze interviewprogramma's zomaar opzij was geschoven door een vrouwelijke overste. "Vrouwelijke regie-assistenten beginnen en eindigen vaak in die functie zonder enige kans op promotie, terwijl mannen direct aan de slag kunnen als regisseur. Hun handje moet dan nog vaak

maanden worden vastgehouden door de regie-assistenten. Die assistenten zwijgen jammer genoeg hun leven lang als vermoord, om hun minieme kans op promotie niet helemaal teniet te doen." "Nieuws over vrouwen vindt de BRT-nieuwsredactie vaak niet belangrijk genoeg om er aandacht aan te schenken, ondanks de vele Belga-telexen". "Ik zie het niet gebeuren dat een BRT-feuilleton twee vrouwen in de hoofdrollen telt, zoals bij Cagney and Lacey (VARA)". Paula Semer ging alsmaar harder schoppen tegen de BRT in een praatshow over 'Vrouwen in de media'. Omdat feministische ideeën niet aan bod kunnen komen in de doorsnee BRT-programmatie zonder onmiddellijk afgestraft te worden door lagere kijk- en waarderingcijfers, moet er volgens Paula Semer dringend een programma op de BRT komen, specifiek voor en door vrouwen, waar deze thema's wel in kunnen. Enkele krantenknipsels aan de muur maakten duidelijk welke weg vrouwen in de media al hadden afgelegd. Zo werd treffend geïllustreerd hoe de vrouwen in de zestiger jaren komaf hadden gemaakt met de aparte vrouwenhoekjes in de kranten. "Feministen vonden dat ze volwaardig behoorden deel uit te maken van de krant en wilden niet afgescheept worden met een wekelijks rubriekje, wat enkel een excuus vormde om de vrouwen niet op de voorpagina te plaatsen. Inhoudelijk leek het erop dat vrouwen alleen maar bezigwaren met huishouden, koken, breien...". Kwam de vraagstelling "wat is de invloed van de media op de beeldvorming van de vrouw?" in het debat met Paula Semer eigenlijk niet ter sprake, dan moesten we

volgens de persmap met de vraag "Hoe treden vrouwen uit de schaduw?" naar het debat over de moeders/dochters-relatie. Vragen als "was de moederkeuze bewust", "wat was de situatie van de vrouwen in vroegere tijden", "trots van het moederschap", kwamen aan bod in verhalen over de lotgevallen van de families Van Hemeldonck (Marijke), Hemmerrechts (Kristien), Mellaerts (Betty). Blijkbaar had de vrouwenbeweging nood aan een bulderende lach, want de zaal zat afgeladen vol, de anekdotes waren grappig en de pers maakte van deze confrontatie het *media-event* van deze vrouwendag. De belangstelling zowel in de zaal als in de pers stond in schrill contrast met het debat over de "toekomstgerichte beroepskeuze van jonge vrouwen". Wettelijk is de gelijke toegang voor mannen en vrouwen tot alle opleidingen en beroepen gewaarborgd. Nochtans behouden vrouwen op beide vlakken een achterstand. Hun vrouw-zijn en hun sociale afkomst maken hen extra kwetsbaar, zo stelde de persmap op voorhand. *Vrouwen in Zicht* 1988 leek mij een misleuk, ook al omdat je zoveel ontevreden vrouwen op je weg ontmoette: ontevreden over de inhoud van deze vrouwendag. Misschien had deze vrouwendag dan weer het voordeel van de gemoedelijkheid, waarbij je als man zonder een steeds weer aangekleefd schuldgevoel kon aanwezig zijn. Het enige moment waarop dit weer begon mee te spelen, was het Afront-theater waarbij Vera Vandenberghe er de mannen van beschuldigde enkel in haar kut geïnteresseerd te zijn en niet in het vlees daarrond, laat staan in het vrouwmens dat erbij hoorde. Onderstaande wil Vera hierbij laten weten dat hij enkel in het laatste interesse heeft.

Luc Vanheerentals

Wanneer een internationale conferentie wordt opgezet "tegen fascisme, racisme en sexismen", dan roept dit de vraag op: waar ligt het verband tussen deze drie -ismen? Het antwoord werd gezocht in de richting van autoritarisme en de drang naar dominantie en superioriteit. Fascisme, racisme en sexismen zouden de drie koppen zijn van één en dezelfde draak. Anderen zijn dan weer de mening toegedaan dat fascisme de koepel-attitude is die automatisch racisme en sexismen impliceert. Dit laatste lijkt in ieder geval een belangrijke precisering; niet elke racist kan immers zonder meer als fascist worden geëtiketteerd.

Helder als kristal

Berlijn als plaats van dit unieke gebeuren is niet toevallig. Vijftig jaar geleden, op 9 november 1938 vond één van de gruwelijkste explosies plaats, die de aanloop zou worden tot de onverbiddelijke uitroeiingsdrang tijdens WO II. (zie Toestanden 9). Tijdens de Kristallnacht werden in talrijke Duitse steden synagogen, handelszaken en huizen van Joden aangevallen. Een halve eeuw later is het kennelijk de hoogste tijd om een status questionis op te maken van het herlevende fascisme, vooral tegenover diegenen die zo zelfzeker beweren dat 'zoiets' toch niet meer kan voorvallen.

In Berlijn hebben vertegenwoordigers uit tal van landen verslag uitgebracht over het groeiende aantal aanslagen tegen migranten in hun land. In Groot-Brittannië bijvoorbeeld zouden zich jaarlijks 70.000 racistische incidenten voordoen. Men had het ook over wetten die hier en daar in de maak zijn of reeds op een min of meer verdoken wijze migranten discrimineren. Waar er een wet is tegen racisme en xenofobie, blijkt die slecht te functioneren of zelfs 'averechts' te werken. Het voorbeeld van Henri Simonet, die op basis van zo'n wet een Marokkaan kan laten veroordelen, haalde deze Berliner conferentie. De veroordeelde zou Simonet voor zoiets als racist hebben uitgemaakt. De getuigenis van Simonet zelf bleek te volstaan om de jongeman een straf te doen oplopen. Toen de zaak in beroep ging, trok laatstgenoemde zich terug uit angst en na bedreigingen. De les die hieruit getrokken werd, is dat er blijkbaar nog hard moet gewerkt worden aan de manier waarop

Internationaal congres tegen
fascisme, racisme en
sexisme in Berlijn

Extreem rechts of krotten opruimen?

Extreem-rechts wint veld. We merken het bij de jongste gemeenteraadsverkiezingen in België. Maar het gaat hier geenszins om een geïsoleerd verschijnsel. Tijdens de voorbije dagen organiseerden een aantal antiracistische en antifascistische groepen in Berlijn een internationale conferentie over dit fenomeen. Een bericht uit Berlijn van Patrick Florizoone.

ANTI-FASCISTEN & PARANOIA :

migranten(organisaties) zelf voor hun rechten kunnen opkomen. Tegelijk is er de vaststelling dat wetten tegen racisme en xenofobie zelden worden toegepast. Publieke debatten, congressen of manifestaties die zonder meer kunnen verboden worden op basis van reeds bestaande wetten, gaan meestal probleemloos door. Er dient dus op andere fronten strijd geleverd.

Maar hoe ?

Wanneer men een bijeenkomst als deze bijeenroept, valt het te verwachten dat de meest uiteenlopende opvattingen naar boven komen. Er liepen zo te zien nogal wat individuen rond die zich zeer bedreigd voelen en er hard willen invliegen. Pleidooien voor harde acties waren dan ook niet van de lucht. Meteen de straat op en manifesteren, zo klonk het. En waar nodig, actieve zelfverdediging. De vraag is natuurlijk waar de grens ligt tussen provocatie, het conflict zoeken en verde-

diging. De stelling dat fascistten eigenlijk ook maar slachtoffers zijn van een rot maatschappelijk bestel en dat we ermee moeten gaan praten, werd dan ook bepaald niet op gejuich onthaald. Het extreme standpunt aan de andere zijde luidde dat men niets geleerd had van de jaren '30 en dat enkel het in elkaar slaan van fascistische benden zoden aan de dijk zet. Vreemd genoeg hield niemand een pleidooi om in grote steden zoals Antwerpen de verkrotting en de sociale ellende in bepaalde wijken daadwerkelijk te bestrijden, zodat ook de voedingsbodemp voor extreem-rechtse partijen wordt aangepakt, liever dan zich te fixeren op die partijen zelf.

Typisch voor de bedreiging die uitgaat van extreem-rechts was de paranoia-sfeer rond gesignaleerde groepen skinheads. Er waren telefonische bedreigingen en dus werd constant de wacht opgetrokken. Een beroep doen op politiebescerming werd wel overwogen, maar tenslotte niet uitgevoerd, omdat "die toch zeker aan de kant staan van die fascistische groepen" en bovendien was men bang dat bij een bommelding de conferentie zou worden opgedoekt.

Een aanzet

Onder de deelnemers heerste enige onvrede over het feit dat meerdere organisaties die zich sinds lang met deze problematiek bezighouden, niet waren uitgenodigd. Afgezien van de omstandigheden waarin de bijeenkomst plaatsvond (een afgelegen oud fabrieksgebouw met slechte verwarming en dito akoestiek), werden bepaalde doelstellingen slechts ten dele bereikt. Zo was er de aangekondigde intentie om een inventarisatie van extreem-rechts in Europa te presenteren. Aantrekkelijk en zeer nuttig, maar van degelijk werk terzake is niet veel in huis gekomen. Niettemin werd de aandacht diverse malen gericht op de komende Europese verkiezingen van '89: nu reeds staat vast dat extreem-rechts zal proberen een uitgebreide fractie te vormen. Ook het Vlaams Blok dat misschien één zetel in de wacht kan slepen, laat zich daarbij niet onbetuigd. In de wandelgangen konden we uit zeer welingelichte bron vernemen dat kamerlid Filip De Winter met Le Pen is gaan onderhandelen.

Patrick Floorizoone

Op 28 oktober jongstleden opende André Liénard, opvolger van Melchior Wathelet als minister in de Waalse executieve, de eerste dag van de "Staten Generaal van de Technologische Vernieuwing in Wallonië". Waarover gaat het? Michel Capron legt het ons uit. Capron is werkzaam aan de FOPES (Faculté Ouverte en Politique, Economique et Sociale) te Louvain-la-Neuve.

Tussen oktober '88 en april '89 organiseert de Waalse executieve drie dagen om het Waalse potentieel aan nieuwe technologieën te evalueren, de politiek van onderzoek en ontwikkeling aan te passen en nieuwe initiatieven te nemen die de Waalse bedrijven moeten toelaten om zich beter te integreren in de Europese onderzoeksprogramma's, dit natuurlijk met het oog op 1992.

Deze Staten Generaal vormen het verlengstuk van de politiek sinds 1981 door Melchior Wathelet gevoerd. Die wilde de Waalse crisis bestrijden en een dynamisch beeld ophangen van een regio volop bezig met nieuwe technologieën. Daarom startte hij de operatie "Athéna", deelde hij prijzen uit aan bedrijven die technologisch innoveerden, zette hij de "Club Athéna Technologie Education" (CATE) op, die zich naar het onderwijs richten hielp hij het toegepast onderzoek. Discreter en met minder media-heisa

BRIEF UIT WALLONIE

Wallifornië ?

tracht Albert Liénard vandaag de impact van "Athéna" te verbreden. Vandaar zijn "Staten Generaal", die de bedoeling hebben om de synergie tussen onderzoekscentra, dynamische KMO's en regionale openbare overheid te bewerkstelligen. Liénard wil een nieuwe industriële strategie ontwikkelen. Drie hoofdgedachten in deze strategie: 1) openbare sector en privé-bedrijven treden op als partners (verdeling van risico en winst); 2) openbare financiering van onderzoek als katalysator voor de economische vooruitgang van Wallonië; 3) de "Staten Generaal" hebben de opdracht uit te maken waar Wallonië het sterkst staat en die sterke punten te enten op het Europa van de nieuwe technologieën.

Parallel daarmee lanceerde Liénard een drievoudige operatie: 1) Het "Plan W", een marketing-initiatief om Wallonië beter te verkopen, aan de Walen zelf, maar in de eerste plaats aan het buitenland, gebruik makend van de regionalisering van de Buitenlandse Handel; 2) de start van "RIT 92" ("Responsable de l'Innovation Technologique") dat

KMO's financieel en met personeel steunt, wanneer zij hun commercieel netwerk voor de distributie van nieuwe technologie wensen te vernieuwen of te ontwikkelen; 3) "Technorama", een expositie gewijd aan de nieuwe technologieën, die tussen november '88 en mei '89 zal halt houden in de belangrijkste Waalse steden.

Er gebeurt dus wat in Wallonië, alhoewel we de impact van deze beginnende mutatie dienen te relativiseren. Werkloosheid, afbraak van industrieel netwerk en onvolkomenheden op het vlak van de scholing zullen niet weggetoverd worden door fee Athéna. Hoop op economische vernieuwing bestaat op voorwaarde dat we een "Wallonië met twee snelheden" vermijden: een maatschappij die alle mensen uitsluit die noch jong zijn, noch over de vereiste opleiding beschikken, noch flexibel genoeg zijn om tot het "Wallifornische paradijs" toegelaten te worden.

Het orgelpunt van Liénards operatie: de afkondiging van het "Charter van de Staten Generaal van de Technologische Hernieuwing". U mag eens raden wanneer dat Charter gepubliceerd wordt... Net voor "Flanders' Technology". Albert Liénard werpt Gaston Geens de handschoen toe.

Michel Capron

Xavier Rombouts

Leningrad : de herdenking van de Russische revolutie of een portret geportretteerd.

Oorzaak van baarmoederhalskanker gevonden?

Misschien lees ik het verkeerde dagblad maar ik wacht nog steeds op een Vlaamse weergave van een artikel dat in het Britse weekblad Nature op 27 oktober verscheen. Daar beschreef een Canadese onderzoeksploeg haar bevindingen in verband met de mogelijke oorzaak van baarmoederhalskanker. Omdat deze vorm van kanker betrekkelijk veel voorkomt en die bevindingen belangrijk lijken, zullen we hier even dagblaadje spelen.

wendige genitale wratten veroorzaakt) reageerde niet op het dexamethason.

Progesteron

In een volgende fase werd het experiment herhaald met het vrouwelijke hormoon progesteron. De cellen reageerden op dezelfde manier. Ze veroorzaakten ook gezwellen in ratten.

Progesteron wordt in kleine hoeveelheden door het vrouwelijke lichaam geproduceerd, vooral bij zwangerschap. Dit is de basis van de anti-conceptiepil, die een namaak-progesteron (progestageen) bevat om het lichaam te "misleiden" en zo

Baarmoederhalskanker wordt relatief makkelijk opgespoord bij regelmatig gynecologisch onderzoek (uitstrijkje). Wanneer de kanker op deze manier op tijd gevonden wordt, kan hij meestal door een operatie worden verwijderd zonder verdere nadelige gevolgen. Het probleem is echter dat heel veel vrouwen door onwetendheid of terughoudendheid (de geijkte termen om te vermommen dat het dikwijls om de armste vrouwen gaat) zich niet regelmatig laten onderzoeken en dus ook niet op tijd kunnen geopereerd worden. Uit statistieken weet men al lang dat vrouwen die niet (hetero)seksueel actief zijn, haast geen gevaar lopen voor deze vorm van kanker. Men weet ook dat hij bij bepaalde bevolkingsgroepen (joodse vrouwen bijvoorbeeld) betrekkelijk weinig voorkomt. Anderzijds werd de anti-conceptiepil reeds als risico-verhogend erkend, evenals seksuele betrekkingen met verschillende partners. Het bleef echter tot nu toe slechts bij zulke statistische vaststellingen, zonder dat ooit iemand reële oorzaken kan vinden. Inmiddels werden alle soorten, soms zeer vindingrijke, hypothesen geopperd.

Papillomen

Het werk van de Canadese ploeg aan de Memorial-universiteit in Newfoundland richtte zich naar de combinatie van bestaande, uit de statistieken bekende risicofactoren. Zij begonnen met een virus dat genitale papillomen ("wratten") veroorzaakt en dat gevonden wordt bij driekwart van de patiënten. Voor hun onderzoek namen ze cellen van de nieren (van het epitheel, of "buitenlaag") die veel gelijkenis vertonen met die van de baarmoederhals. Die cellen werden dan "besmet" met genetisch materiaal (DNA) van de menselijke papilloomvirussen 16 en 11 en met een menselijk oncogen (de vertrekbasis van een mogelijke kanker) dat altijd bij baarmoederhalskanker voorkomt.

In de volgende stap ging men na welke stoffen een kanker "activeren". Vroeger onderzoek in Duitsland heeft al gewezen op het feit dat het DNA van het papilloomvirus een deel bevat dat in principe zou moeten reageren op bepaalde hormonen, waaronder het vrouwelijke hormoon progesteron. De cellen kregen dan een scheikundige nabootsing van dit soort hormonen toegediend. De cellen met papilloomvirus 16 reageerden inderdaad op deze stof door zich 5 tot 6 maal sneller te vermenigvuldigen en dus een kankerachtige groei te vertonen. Menselijk papilloomvirus 11 (dat ongevaarlijke uit-

zwangerschap te voorkomen. Het gebruik van de pil is reeds erkend als een van de mogelijke risicofactoren in verband met baarmoederhalskanker, hoewel de statistische gegevens op zich dit slechts laten vermoeden. Indien het Canadese onderzoek bevestigd wordt, dan zou dit uiteindelijk een mechanisme blootleggen om het (niet sluitend) statistisch vermoeden te verklaren. In dit geval zou het gebruik van de pil in geval van papilloombesmetting duidelijk af te raden zijn.

De volgende fase in het onderzoek dient uitgevoerd op cellen van de baarmoederhals (in plaats van nieren), maar dit stelt technische problemen. Inmiddels blijft er slechts een belangrijke aanwijzing.

De pil

Ieder onderzoek dat een licht werpt op mogelijke nefaste gevolgen van de anti-conceptiepil wordt vrijwel onmiddellijk het onderwerp van discussie omdat er uitgesproken meningen zijn vóór en tegen. Deze meningen zijn uiteraard zelden medisch in oorsprong, en mensen die tegen religieuze of sociale vooroordelen hebben moeten vechten om anti-conceptie aanvaardbaar te maken, zien vaak dezelfde vooroordelen terug opduiken wanneer er kritiek op de pil wordt geformuleerd. Een minder altruïstische verdedigingsreflex bestaat natuurlijk ook bij de farmaceutische industrie.

De Canadese bevindingen zijn hierbij geen uitzondering. In hetzelfde nummer van Nature waarin deze resultaten verschenen, stond ook een kritiek van een Londense arts, Dr. McCance, die het Canadese onderzoek niet overtuigend vindt. "Het is niet mogelijk", schrijft hij, "om het veroordelen van de pil te rechtvaardigen op basis van de beschikbare gegevens". Er dient gezegd te worden dat de Canadese bijdrage dit ook niet doet.

Wat het Canadese onderzoek wél zeer interessant maakt, is dat het gegevens uit het bestaande epidemiologisch onderzoek combineert met aanwijsbare biologische processen. Eens dit baanbrekend werk gedaan, kan het verder onderzoek een reeds uitgestippelde koers volgen. In die zin is er reeds een doorbraak gebeurd. Indien de eerste aanwijzingen bevestigd worden, zal het inderdaad gemakkelijker zijn om baarmoederhalskanker te voorkomen. Een ander basisprobleem, namelijk de sociale ongelijkheid met betrekking tot regelmatige medische controle, zal echter een andere oplossing vergen.

Frank Winter

advertentie

fruitwijn

**drink hem
voor het
te laat
is**

DEBAT

Turf maakt zich in zijn boek "Communist" zorgen om het voortbestaan van de wereld. Een gelijkaardig pessimisme spreidt hij ten toon ten aanzien van "de politiek" en de rol die partijen, zijn voormalige eigen KP niet uitgezonderd, daarin spelen. Toch ziet Turf nog lichtpuntjes, voornamelijk in de ecologische beweging en in de actie van de volkse massa's.

Verkeerde accumulatie

Toestanden: Het boek is eigenlijk een modernisering van de eurocommunistiche redenering die u reeds in de jaren zeventig ontwikkelde. Meer dan toen legt u nu de nadruk op de ecologische problematiek en dat brengt u zeer dicht bij de linkervleugel van de groene beweging.

Jef Turf: Hoewel ik mij niet identificeer met de partij Agalev, vind ik de groene beweging een belangrijk fenomeen, één van de weinige hoopgevendende verschijnselen van de jongste jaren. Agalev daarentegen heeft de grote fout begaan een beweging in het keurslijf van een politieke partij te willen dringen. Tot nog toe stelt men altijd vast dat het middel, de politieke partij, op een minimum van tijd tot doel verwordt.

Anders is het met de beweging zelf gesteld. In tegenstelling met wat ook eurocommunistiche middens denken, zijn de ecologische problemen geen afgeleide, geen tweederangsproblemen maar werkelijk de belangrijkste vraagstukken. Gaat het immers niet om het voortbestaan van de wereld?

Dat "links" zich onwennig voelt in dit debat ligt misschien aan het feit dat de ecologische problematiek moeilijk te vatten is in termen van klassenverhoudingen?

Daar ben ik nog niet zo zeker van, ik denk eerder dat de linkerzijde daar een formidabel terrein braak liggen heeft. Het is werkelijk de door Marx beschreven kapitalistische accumulatie die op hol geslagen is. Maar het is natuurlijk niet uitsluitend een probleem van strijd tussen klassen want de bedreiging rust momenteel op alle klassen. Men zou dus kunnen veronderstellen dat er een zekere samenwerking tussen de klassen mogelijk is, hoewel die enkel in de zin van een wijziging van de kapitalistische groei kan gaan.

Overigens ontsnappen ook de socialistische landen niet aan deze logica. In zijn

De zelfkritiek van Jef Turf

"Wij zijn de kleur van het behang aan 't kiezen terwijl het huis in brand staat"

Communisten staan doorgaans bekend als onverbeterlijke optimisten, vooral in wind en tegenweer. Sinds de gewezen partijleider en chef van de Rode Vaan Jef Turf niet meer tot het kader van de KPB behoort lijkt dat predikaat zeker niet meer aan hem besteed. Dat de Turf van 1988 een hele evolutie in denken en doen heeft doorgemaakt, toont dit gesprek met Jos Gavel.

lofrede aan de kapitalistische accumulatie zegt Marx dat het kapitalisme zo sterk is dat het zijn model opgedrongen heeft aan alle landen van de wereld.

Meteen zijn we aanbeland bij de perestrojka in de Sovjetunie die zowel door u als door andere communistische critici argwanend bekeken wordt.

Ik houd het erbij dat een socialistische markteconomie mogelijk is. De markt bestond reeds lang voor het kapitalisme en er is geen enkele reden om te veronderstellen dat ze ook erna niet zou kunnen bestaan.

U zal me niet horen zeggen dat er geen wijzigingen nodig zijn in de socialistische economieën, maar wat er nu gebeurt gaat in de richting van een imitatie van wat hier bestaat.

Zonder dat het de bedoeling is van Gorbatsjov, meen ik dat de Sovjetunie naar een versnelde kapitalistische accumulatie gaat. De specialisten van de perestrojka beweren dat dit soort groei kan gecombineerd worden met sociale vooruitgang, maar tot hier toe wordt die bewering niet hard gemaakt. Misschien is het nog te vroeg om conclusies te trekken, maar ik vrees dat hun groeiemodel dezelfde nefaste gevolgen zal hebben als het onze omdat

het technisch op hetzelfde neerkomt. Het is tekenend dat men daar opnieuw gekozen heeft voor de kernenergie, weliswaar met ondergrondse inplanting in de schaars bevolkte streken van Siberië, terwijl het probleem van de veiligheid en vooral van afval en vervuiling verre van opgelost is. Gelukkig reageert de publieke opinie in de Sovjetunie met massale protestdemonstraties tegen nieuwe kerncentrales. Voor hen is dat een nieuw fenomeen.

Dat is dan een test voor het andere aspect van de vernieuwing, de glasnost.

Ik vrees dat men niet als hier de middelen zal vinden om het protest te kanaliseren. De enige mogelijke oplossing is de reële decentralisatie van de machtscentra, maar ook dat zal niet volstaan om de grootschalige problemen aan te pakken.

Wat er in de plaats moet komen, is minder evident. Als je consequent doordenkt, kom je tot conclusies zoals de Franse specialist Dumont die zegt dat we een eind moeten maken aan onze autobeschaving omdat die het grootste deel van de vervuiling veroorzaakt. Onze samenlevingen zijn daar echter niet rijp voor, stel je maar eens voor welke de gevolgen daarvan zouden zijn.

Pessimist, optimist

Toch leven er ook, zelfs in de arbeidersbeweging, ideeën over een zogenaamde kwalitatieve groei die geconcentreerd zou zijn in de welzijnssector, de collectieve dienstverlening en het milieubeheer om maar enkele domeinen te noemen.

Dat zijn zeker elementen die erbij horen, maar ze volstaan niet. Het voldoet niet de economie om te buigen naar de ecologische industrie, 't is te zeggen een deel van de industrie te gebruiken om de stormiteiten van het andere deel terug goed te maken. Ik geloof dat men opnieuw de doelstellingen van de economie duidelijk moet maken. Op dit ogenblik is de economie een monster dat op zichzelf leeft, een autonome ontwikkeling kent waarbij de finaliteit van het voldoen aan allerlei materiële en geestelijke behoeften van de mensen totaal afwezig is. Welk soort economie, welk soort technologie is er nodig om te beantwoorden aan de behoeften?

Waar vind je de mensen, de sociale klas-

sen die zowel over het denkvermogen als over het actievermogen en over de macht beschikken om daar wat aan te doen?

Daar kan ik niet op antwoorden. In mijn pessimistische momenten zie ik het als volgt. De wereld draait verder zoals hij nu draait en binnen de vijftig jaar is Vlaanderen samen met alle lage landen door het broeikas-effect van de aardbodem verdwenen. Er doen zich reusachtige catastrofes voor omwille van de radioactieve vervuiling. Plus alle andere effecten die nu reeds voorspeld worden. De mensen leren echter vooral uit hun ervaringen en zullen gedwongen worden hun leven te wijzigen. Zij zullen anders gaan leven als het te laat zal zijn voor miljoenen. Trouwens, in de Derde Wereld is die catastrofe aan de gang. Noem dat mijn zwarte draaiboek, hoewel er ook nog enig optimisme inzit omdat het veronderstelt dat nog voldoende mensen zullen overblijven om de gepaste conclusies te trekken. In mijn optimistische visie hoop ik dat wat er gegroeid is aan ecologisch bewustzijn, aan angst bij de mensen - met zijn weerslag op de politiek en de wetenschap - er toe zal leiden dat men nog tijdig tot inzicht zal komen en dat er volksbewegingen zullen ontstaan die ingaan tegen deze zelfvernietigende ontwikkeling. Als men consequent links is, moet men zich daarmee bezig houden. Dat is het. We zijn momenteel nog altijd bezig met het kiezen van de kleur van het behang terwijl het huis in brand staat. We moeten dringend gaan blussen. Niet dat het behang onbelangrijk zou zijn, maar het mag geen voorrang krijgen.

U is in dat verband naar mijn mening te enthousiast over de zogenaamde basisbeweging.

Ik ben het met u eens dat de basisbeweging haar beperkingen heeft. Zo is ze nogal eens onstabiel en al te punctueel. Ze bekijkt te weinig de problemen vanuit een globale visie. Maar toch denk ik dat ze het belangrijkste sociale fenomeen van de laatste jaren is omdat ze zich ontwikkeld heeft vanuit het volk en niet vanuit de politieke leiding van de partijen. Als ik denk aan wat VAKA geweest is, Amnesty International, Greenpeace, dat zijn signalen voor de richting die men moet inslaan, zonder dat dit op zichzelf voldoende zou zijn.

Er zou een beweging moeten komen die al deze initiatieven kan overkoepelen en die de zaken globaal benadert. De grote fout zou echter zijn te zoeken naar een politieke partij met deze opdracht, omdat deze niet anders kan dan perverteren en dus

doel op zich worden.

Blanco stemmen

Is het niet merkwaardig deze stelling te horen verkondigen door iemand die zelf heel lang aan de top van een partij gestaan heeft? Ook uw scepticisme tegenover het parlementarisme en uw pleidooi voor het blanco stemmen betekenen een ommekeer in uw politiek denken.

Dat is inderdaad nieuw. Het is het gevolg van het doordenken over de partijpolitiserings van deze samenleving die elke mogelijkheid tot democratie de nek omwringt. Bij verkiezingen vraagt men de mening van de burger over alle mogelijke kleuren van het behangselpapier. De nuances tussen de partijen zijn zo klein geworden dat er eigenlijk geen keuze meer is. De typische structuur van alle politieke partijen is zodanig dat ze een instrument moeten worden voor een vlucht naar het centrum en de enige betekenis daarvan is het behoud van de toestand zoals hij is. Neem alle grote steden: je hebt er de meest veelkleurige coalities maar overal wordt hetzelfde beleid gevoerd. Als je denkt dat het belangrijk is in te werken op de kleine nuances, dan is het zinvol om niet blanco te stemmen. Mijn enige kans om mijn onvrede te uiten is voor geen enkele politieke partij te stemmen.

U hebt het in het boek meermaals over nieuwe actievormen die zeer concreet en radicaal zijn en het symbolische overstijgen, in zoverre ze zelfs op het randje van het wettelijke balanceren.

Onze wettelijkheid is voor mij een relatief kader. Wanneer die wettelijkheid inhoudt dat mensen kapot gaan aan honger en miserie, vind ik dat een andere wettelijkheid, namelijk de plicht tot bijstand aan mensen in gevaar, overweegt. Men zal zich inderdaad meer moeten bezig houden met de oplossing van de concrete wantoestanden want die houden direct verband met wat er globaal mis gaat.

Ook christen- en sociaaldemokraten heb-

ben geen boodschap aan ideologie of theoretische reflectie en beweren zich met de dagelijkse problemen van de mensen bezig te houden. Waarin verschilt u van hen?

Ja, maar ik kom ze nooit tegen bij de concrete problemen. Heel die ecologische teloorgang is ook een zeer concreet probleem, de armoede hier en in de ontwikkelingslanden: geen enkele sociaaldemocratische regering heeft op deze terreinen een zinnige daad gesteld. Men moet wat men concreet doet voor de mensen kaderen in een globaal plan. Dat ook vereist theoretische arbeid.

Marxisme en partij

Aan het eind van uw carrière als politiek directeur liep in de Rode Vaan een reeks onder de titel "Het marxisme leeft" waarin personaliteiten hun appreciatie over het onderwerp uitspraken. Leeft het marxisme nog voor Jef Turf?

Een marxisme dat niet leeft zou die naam niet waardig zijn. De basisbenadering van het marxisme blijft geldig voor mij, maar de voorwaarden waarin het vandaag moet ontwikkeld worden, zijn totaal anders dan vijftig jaar geleden. Ik twijfel er echter niet aan dat het een belangrijke bijdrage kan leveren aan het oplossen van de grote problemen van deze tijd. Dat is trouwens de samenvatting van alles wat ik vertel.

Is hier dan toch een toekomst voor een communistische partij?

Niet voor een formatie van het traditionele type zoals we het overal in West-Europa kennen. Het zal een partij moeten worden die ingrijpt op wat er aan het eind van de twintigste eeuw gebeurt. In verschillende landen zijn er pogingen aan de gang om die vernieuwing te organiseren

Ziet u wat Vlaanderen betreft kansen in het samengaan van de drie kleine linkse partijen met onafhankelijken om aldus een krachtig blokter linkerzijde van de SP te vormen?

Waar behoefte aan is, is een politiek, maatschappelijk perspectief en ik zie geen enkele kans bij één van de drie, laat staan bij de drie samen om op korte termijn tot iets dergelijks te komen in de lijn van het communistisch denken. De pogingen in die richting zijn niet meer dan spelerei zonder politieke relevantie. Bovendien hebben de verkiezingsresultaten toch ook min of meer aangetoond dat de progressieve opinie helemaal niet geïnteresseerd is in wat er zich daar afspeelt.

Jos Gavel

Het fenomeen

Sinds de gemeenteraadsverkiezingen namen al 17 bekenden uit politiek of cultuur in Toestanden stelling over "het fenomeen". We zullen daarmee doorgaan in dit blad. Daarnaast zullen we ook plaats inruimen voor een meer omschreven perspectievendiscussie, voor stellingname over de te voeren politiek. An ongoing debate in Toestanden.

Roger Rennenberg

Wie op 10 oktober verbaasd was, geeft blijk van grote naïviteit of is een comediant. De omvang van de stemmenwinst voor het Vlaams Blok mocht dan wat onverwacht groot uitvallen, verrassend was ze alleszins niet. Of dit echter allemaal zoveel met racisme te maken heeft als algemeen wordt beweerd, is niet zo evident. Mijns inziens ligt de verklaring van het fenomeen Vlaams Blok veeleer in het vrij massaal afwijzen van een politieke praktijk die in zijn geheel als ongehoorbaar wordt ervaren. In een afkeer van een bestel dat wordt gedomineerd door participatie en gepolitiseerd syndicalisme. Ik geloof niet dat de stemmen voor het Vlaams Blok komen van de erfgenamen van het fascisme of van misleide

idioten. Ik ben van mening dat men er vooral één groot *neen* tegen de heersende gang van zaken in moet lezen, of men dat nu prettig vindt of niet!

Waar halen sommige politici in vredesnaam het lef vandaan om verbaasd te zijn of, erger nog, af te geven op de kiezer? Waarom moet het misverstand per se liggen bij de domme kiezer die misleid zou zijn? Is het niet eerder zo dat men eens ernstig zou moeten nagaan waarom de traditionele partijen nu plots 20% van de bevolking niet hebben bereikt met hun boodschap? Zou het niet kunnen dat er ook aan die boodschap wat schort? Een politicus moet niet doen alsof het Vlaams Blok een vies woord is en zich beperken tot niet altijd even smakvolle reacties van afkeer. Men moet in eigen boezem durven kijken, conclusies trekken en

overeenkomstig handelen, bijsturen nu is gebleken dat het zo niet langer kan. Ook al zal daarbij flink voor eigen deur moeten worden geveegd. Het alternatief is te wachten tot Vlaams Blok en vergelijkbare partijen het in de gemeenteraad voor het zeggen hebben.

Het is vijf voor twaalf voor de zogenaamde democratische krachten om zich als zodanig te tonen en te bevestigen. Hun verloren geloofwaardigheid te herwinnen door een visie en een ideologie naar voren te brengen die naam waardig in plaats van troebel watertrappen in achterhoedestellingen en excuses. Zoniet zouden de anti-ideologieën het wel eens kunnen winnen. Maar laat dan niemand zeggen dat hij het niet heeft zien aankomen, want die verontschuldiging hebben we ook al gehoord!

TRIBUNE

Centrum voor Vrouwenstudies Vrije Universiteit Brussel

Wetenschappelijk onderzoek ten dienste van de vrouwenbeweging

Leent Toestanden zich tot ordinaire moddergooierij en uit de lucht gegrepen roddel? Dat moeten we althans besluiten uit het artikel van K. Roggeman (Hoe gelijk is gelijk?, Toestanden, 28.10.88, p. 25). Daarin wordt het Centrum voor Vrouwenstudies van de VUB afgedaan als niet operationeel wegens "gebakkelei in de coulissen" en beschuldigd van "postjagerij en politieke benoemingen".

Dat men ook aan de universiteiten probeert van de vrouwenproblematiek een wetenschappelijk studieobject te maken zit sommige activistes blijkbaar zo hoog dat ze afstappen van een inhoudelijk debat om zich te lenen tot loze beschuldigingen. We willen even stil staan bij de werkelijke gronden van hun misnoegdheid: alleen sinds jaar-en-dag actieve feministes zouden zich deskundig mogen noemen inzake vrouwenstudies! Het CVS daarentegen werd in 1987 aan de VUB opgericht en groeide uit de belangstelling en de vrijwillige medewerking van 15 vrouwen en mannen van het academisch personeel uit 10 disciplines. Ondanks de financiële problemen waarmee het wetenschappelijk onderzoek in het algemeen kampt, steunt de universiteit dit initiatief vrij gul. Vanaf 1.10.88 beschikt het CVS over een deeltijds vorser. Uit 20 kandidaten werd een historica geselecteerd, omdat ze af-

studeerde met de *grootste* onderscheiding. Deze vorser zal zich vooral bezighouden met de inventarisatie van studies over aspecten van de vrouwenproblematiek in België. Het CVS wil zo de basis leggen voor verdere wetenschappelijke studies. Via het stimuleren van onderzoek naar vrouwen binnen hun eigen discipline, zorgen de medewerkers voor een verdere multidisciplinaire verkenning van het onderzoeksterrein. Binnenkort brengt het CVS een eerste bundel uit met bijdragen over diverse thema's van vrouwenstudies.

Het CVS wil dus het onderzoek naar de rol en de plaats van vrouwen in alle sectoren van de maatschappij stimuleren en sys-

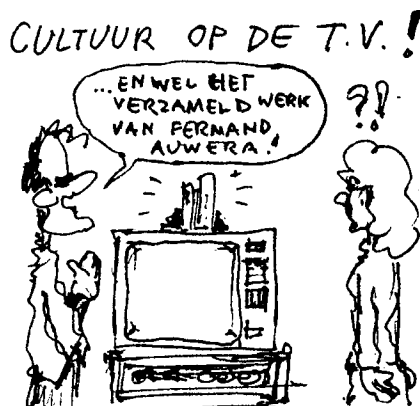
tematiseren. Dit gebeurt echter niet engagementsloos: met wetenschappelijk onderbouwde bevindingen wenst het CVS aan dienstverlening te doen naar de vrouwenbeweging toe.

De groeiende aanwezigheid van vrouwelijke professoren en assistentes op alle academische echelons en hun gevarieerde, niet noodzakelijk vrouwgebonden studie-objecten, creëren bovendien een klimaat waarin de participatie van vrouwen aan wetenschappelijk onderzoek en onderwijs als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Deze wetenschappers verhelpen tegelijk aan de wetenschappelijke verwaarlozing van de rol van de vrouw. De finaliteit van het CVS verschilt dus duidelijk van deze van de vrouwenbeweging. Het wil onderzoek uitvoeren op basis van wetenschapsinterne in plaats van politiek/feministische criteria.

Dat onderzoek wil zich niet in de plaats stellen van politiek engagement, maar dient er wel onafhankelijk van te blijven. Dit kan enkel worden gegarandeerd indien de posities van waaruit men onderzoek verricht, worden verworven op basis van wetenschappelijke deskundigheid. Zij kunnen niet worden opgeëist op basis van politieke activiteiten, zelfs niet na een jarenlang engagement in de vrouwenbeweging.

Denken door de loop van een revolver.

De televisiecultuur geeft aanleiding tot een anderssoortige boekmarketing. Dat dit de verloedering in de hand zou werken vindt Geert Selleslach lang niet evident.

Voorzichtig gesteld verdringt de televisie meer en meer het geschreven woord. Neil Postman, de Amerikaanse cultuurpessimist, gaat in zijn interessant boek *Wij amuseren ons kapot* nog veel verder door te beweren dat de televisie heel het menselijk leven in negatieve zin beïnvloedt. De dagelijkse werkelijkheid wordt veelal ingedeeld volgens de programmatie van de televisienetten. Een presidentskandidaat moet eerder de kwaliteiten van een filmster vertonen die op het juiste moment met de juiste lege woorden en zinnen op het scherm komt, dan zich te gedragen als een deskundig politicus. Het is belangrijker geworden het juiste kostuum te dragen of het juiste gezicht te trekken dan inhoudelijk iets te vertellen. Het publiek laat alles gelaten over zich heen gaan zonder zelf een keuze te hebben in wat het te zien krijgt. Meer nog: het wordt murw geslagen door de non-kwaliteit die men in de Verenigde Staten gemiddeld meer dan vijf uur per dag tot zich neemt. Het algemene denkniveau wordt terug gebracht tot op het vlak van het amusement. Zelfs de onderwijsprogramma's worden gereduceerd tot amusement. Postman noemt het de "geestdodende werking van de beeldbuis". De Belgische Postman, dichter-literator Herman de Coninck, gaat met deze stellingen grotendeels akkoord. In een interview met *Humo* zei de Coninck dat hij de invloed van de televisie aan den lijve ondervond doordat zijn kinderen in de snelle video-clip stijl praten over onderwerpen door de televisie aangebracht. De jongeren krijgen een denkpatroon opgelegd dat niet meer uitgaat van de woordcultuur maar van de beeldcultuur. Ze denken door de loop van een revolver.

Woord en beeld

Woord en beeld: in welke verhouding staan ze tot elkaar? Is het inderdaad zo dat de televisiepletwals de literatuur wegdrukt? Geen makkelijke vragen.

Volgens Postman betekent televisie helemaal geen aanvulling op of verruiming van de schriftcultuur. Integendeel, zij is er een aanval op. Daarom pleit hij op sarcastische wijze om de televisie ook te gebruiken als leeslamp, mededelingenbord of boekenplank, zodat de voortdurende invloed van het beeldende discours zou afgezwakt worden. Waarschijnlijk heeft ieder medium een specifieke rol en spelen

ze op elkaar in. De invloed die aan een medium wordt toegedicht is echter verschillend. De alomtegenwoordige pretbuis van de televisie wint deze strijd met lengten voorsprong. Ook uitgevers moeten dit toegeven. Een boek dat voorgesteld wordt in een televisieprogramma slaat stevast de weg in van kaskraker. Verzwegen boeken worden slechts gelezen door het kleine groepje literairen. Rob Van Gennep van de gelijknamige uitgeverij formuleerde het eerder in dit blad als volgt: "Zonder recensie verkoop je geen boek. Eigenlijk is het zo dat je zonder televisie geen boek meer koopt. Onze grote kassuccessen van de laatste jaren zoals Annie Cohen-Solal en Günther Walraff hebben we in grote mate te danken aan de televisie. We doen alles om bepaalde auteurs minstens een keer op televisie te krijgen".

Jonge en oude goden

Enkele jongere auteurs hebben deze noodzakelijke publiciteit voor hun boeken samen met hun uitgeverij tot een persoonlijke eer gemaakt. Herman Brusselmans wordt nu door zowat iedereen (smalend) de mooie jonge oppergod van de Vlaamse literatuur genoemd. Deze

"moeders mooiste", ooit bij De Zwijger buiten gebonjourd, heeft de verdienste dit grapje zo lang vol te houden dat deze onzin bijna (zielig) grappig wordt. Ondertussen, dat dient gezegd, rinkelt wel de kassa. Zijn collega en vriend Tom Lanoye mat zich na het verschijnen van zijn eerste roman "Alles moet weg" een ander imago aan en het lijkt hem te lukken wat zijn alter ego in het boek niet lukt, namelijk zoveel mogelijk verkopen. Lang leve de verkoopstechnieken. Wat zal uitgever Bert Bakker tevreden zijn twee dergelijk originele Vlaamse schrijvers in zijn fonds te hebben. Maar niet alleen Brusselmans, Lanoye, Bakker, en enkele andere jongere auteurs (Willy Van Poucke, Kristien Hemmerechts, Charles Ducal, Luc Boudens, Gilbert Grauw, ...) mogen gelukkig en tevreden zijn, ook het publiek, de lezers vinden dit een verademing. Want zeg nu zelf: waren we al niet een tijdje uitgekeken op die enkele opgeblazen, oude kikkers, die elk jaar zoals de padden de straat moeten over geholpen worden door hun uitgever? Hugo Claus bijvoorbeeld, de ongekroonde keizer van de Vlaamse literatuur, die net als enkele leeftijdsgenoten (Reve, Wolkers) met hun zelfingenomen nonchalance hele pakken rotzooi hebben geschreven om tot enkele sublieme bladzijden te komen. Of W.F. Hermans, de sarcast in het kwadraat, die elk jaar met sardonisch genoegen vanuit het mondaine Parijs krijgt dat zijn landgenoten niet deugen. Of het levende magisch-realistisch lijk Hubert Lampo. Of Jef Geeraerts, van negerseks tot misdaad in 15 romans. Of Jos Vandelloo, de heilige opvoeder van de Vlaamse kindertiel. Of de onleesbare Ivo Michiels, ook al vanuit Frankrijk om daar god te spelen. Of Harry Mulish, die steeds dunnere kortademige boekjes schrijft in grootschrift (= rapper vol). Of Paul De Wispelaere, die nog wat te vertellen heeft over de rozestruik in zijn tuin. Of Monica Van Paemel, de ongekroonde maagd van de Vlaamse literatuur, die nog aan haar eerste boek moet beginnen.

Of...zeg nu zelf, wat zijn we gelukkig met die jonge frisse wind van verkoopsgeile literatoren. Mocht daar wat kwaliteit uitkomen, dan weet ik wie de strijd tussen woord en beeld zal winnen.

Geert Selleslach

Mijnheer Auwera,
 Laat ik beginnen met het voor u cryptische einde. Ik constateer dat de allergrootste sportmensen er niet in slagen te stoppen voor ze door iemand van hun troon zijn gestoten. Dat typeert ze. Bernard Hinault vindt van zichzelf dat hij wel gestopt is op een hoogtepunt in zijn sportieve carrière. De Franse pers maakte om die reden van hem een uitzonderlijk grote onder de allergrootsten. Ik vind hem om twee redenen niet tot de állergrootsten behoren: primo omdat hij in tegenstelling tot bijvoorbeeld Merckx en Borg is gestopt op een vooraf bepaalde datum en niet op het moment waarop hij voelde dat het hoogste niet meer bereikbaar was. Dat streven, dat niet willen afgeven tot je met je neus op de feiten wordt gedrukt, blijkt de allergrootsten te kenmerken. Hinault heeft dat kenmerk niet. Secundo beschouwt hij die tweede plaats in de Tour van '86 als een hoogtepunt. Voor de allergrootsten is de tweede plaats precies de diepst mogelijke vernedering, de reden waarom ze ermee ophouden. Als ik zeg: Borg had moeten ophouden na zijn vijfde Wimbledonzege of Merckx had na '74 niet meer in de Tour mogen starten, bedoel ik alleen maar dat hun erelijst veel volmaakter was geweest.

Dueloog

Mark Uytterhoeven antwoordt Fernand Auwera

Dan had Merckx bijvoorbeeld nooit een Tour verloren, uniek natuurlijk. Nu scoort hij vijf op zeven, nog uniek, toch minder volmaakt. Maar iemand met een uitgesproken winnaarsmentaliteit - en als je dat niet hebt, haal je nooit de absolute top - die geeft zich niet gewonnen voor hij overwonnen is, dus die wil ook zes keer de Tour winnen, tot hij merkt dat het niet meer kan. We zijn het op dat punt niet eens zo oneens (om nogal cryptisch te blijven). Wel ben ik geschrokken van uw "keukenmeidenromantische visie op de sport". Ik heb het in het door u aangehaalde stukje over topsporters, niet over joggers, mijnheer Auwera. Denkt u nu echt dat bijvoorbeeld Merckx en De Vlaeminck aan de start van een klassieker kwamen om zichzelf die dag eens lekker te overtreffen? De anderen kloppen om te winnen, dat is wat een topsporter in zijn hoofd heeft. U blijkt het storend en vreemd te vinden dat in sport "klakkeloos de normen van de pres-

tatiemaatschappij" worden overgenomen. Mijnheer Auwera, topsport is juist de absolute exponent van onze prestatie maatschappij, iemand kapotrijden in de beklimming van de laatste col, dat is in sport precies de bedoeling. Dat spreek je van te voren af als je aan competitiesport doet. Dat de verliezer vaak meer allure heeft dan de winnaar, daar hoeft u een vroeger Van Springel-supporter niet van te overtuigen, dank u. En dat u denkt dat "de carrière van Anquetil leest als het jaarverslag van een chemisch bedrijf", kan ik moeilijk geloven. Tenzij u zich alleen maar baseert op het cliché dat Anquetil zijn rondes cijferend won. Waar, maar daaruit afleiden dat Anquetil een kleurloze figuur was of een carrière heeft gemaakt die uitsluitend uit cijfertjes bestaat, dat is een wel zeer ongenueanceerde conclusie. Blijft nog uw terechtere vergelijking met de schrijver die gevraagd wordt om er na de publikatie van een meesterwerk mee te stoppen. Ik kan niet zeggen dat ik uw carrière op de voet heb gevolgd, maar als ik uw duelobrief zo nog eens overlees... ik zou het niet erg hebben gevonden als u er na uw vorige meesterwerk mee was gestopt.

Mark Uytterhoeven

advertentie

Spelen voor je leven!

Hoe leeft een boer in Peru?
 Kruip in z'n huid.
 Speel het spel.
 En speel voor je leven.

Kies de gewassen die je wil verbouwen.
 Neem risico's.
 Bereken je inkomsten.
 En maak onverwachte gebeurtenissen mee.

Leer het leven in de Derde Wereld kennen.

Mundopolie.
 Een prettig en spannend spel.
 Voor twee tot zes personen.
 Vanaf twaalf jaar.

Mundopolie kan je kopen in elke Oxfam-Wereldwinkel.
 899,- fr.

 **oxfam-
WERELDWINKELS**

☎ 091/23.01.61

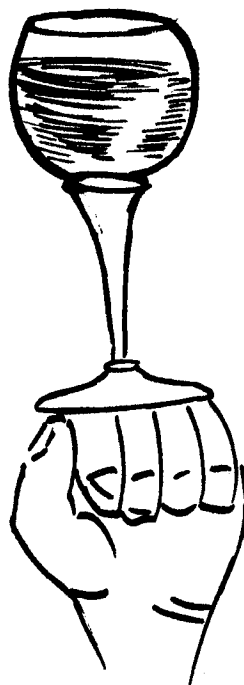

advertentie

't vatsoen

eindejaarsaanbod

* 9 flessen bes-kriek
 * 3 flessen rabarber
 1600 F

Levering aan huis
 vanaf 2 kartons.
 Zelf afhalen bij depot
 in je buurt
 = 1 extra fles/karton

contacteer 't vatsoen
 03/485.76.01
 of 014/42.36.53

CONTRAPUNT

We krijgen graag brieven. Maar soms zijn ze gewoon niet op te nemen. Daarom herhalen we nog even de regeltjes.

- anonieme brieven worden niet opgenomen (wil je naam en adres niet gepubliceerd zien, dan kan je dat vragen).
- hou de bijdragen kort, anders moeten we knippen. Spijtig maar helaas...
- Circulaires, persmoties of pamfletten worden doorverwezen naar de redactie en worden hier niet opgenomen.
- getikte brieven zijn beter dan geschreven en onleesbare epistels.

Overigens kan alles. In de pennen!

Belastingen

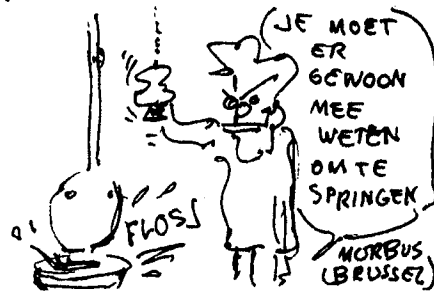
Kris Devroe (Kortrijk): "Als leek op het vlak van belastingen - ook al ben ik een jaarlijks betaler - hoopte ik van harte in het artikel van Marc Van Ryssen de Belgische Belastinghervorming in ietwat verstaanbare taal uitgelegd te krijgen. Maar niks daarvan. Ook deze auteur slaagt er niet in het fiskale jargon te verlaten. Evenmin geeft hij het geheel een inhoudelijke dimensie. Graag had ik meer vernomen over het waarom van de belastinghervorming. Een maatschappelijke en politieke inkadering van de belastingactualiteit moet toch wel een hupklare brok zijn voor Toestanden?"

Ik moet toegeven dat ik me ook door de berekeningen heb moeten worstelen, maar ik kreeg dan toch - voor het eerst in mijn nog jonge leven - enig inzicht in dat systeem van schalen en forfaits. Om te weten of het aangekondigde vervolg op het artikel in een andere toonzetting stond, sloop ik de redactielokalen binnen en onderschepte ik deel 2 (voor de eindredactie). Opnieuw vol cijfers! Maar ik probeer het straks toch nog te lezen, want het lijkt te handelen over belastingscadeau's.

Hoogdraverij.

Frieda De Becker (Gent): "Enkele nummers geleden, te midden een depressieve bui bij het lezen van een artikel van Nico Jacquemin, schreef ik u over mijn angst voor verder intellectualistische hoogdraverij in Toestanden. Na lezing van de laatste exemplaren van Toestanden, slik ik deze woorden grotendeels in. Dit weekblad lijkt inderdaad hoe langer hoe beter te worden. Ook al is de layout me

HOEZO TOESTANDEN TEDROOG?

nog wat te droog. Ciao."

Ja, wat is "intellectualistische hoogdraverij"? Je hebt natuurlijk de academische aanpak die de formulering moeilijk maakt en zo de kennis (ook schijnkennis) tot privilege van ingewijden houdt. Je hebt ook de populistische demagoog die van zodra een nieuw woord wordt gebruikt zijn verstand afzet en begint te roepen over intellectuele terreur. Beide extremen kunnen we makkelijk weren. Maar de problemen beginnen tussenin. En je zal het met me eens zijn dat ons volkje niet barst van belangstelling voor de ontwikkelingen in wetenschap, filosofie, kunst en cultuur. Toestanden wil precies daaraan iets doen. Tegen de stroom in. We willen geen enkele problematiek uit de weg gaan. We willen ze wel leesbaar brengen. En da's geen simpele opdracht. De layout ligt ook in de controverse. Toestanden kan (heeft niet het geld) en wil (verzet zich tegen de dominantie van de reclametaal) geen vierkleuren-magazine uitgeven. Nu, dat zijn we gewoon en vanuit die gewenning vinden we Toestanden zo al "droog" of "saai". Niet toegeven, doordoen, en ook onze lezers zullen onze opmaak wel gewoon worden. Hoewel. Ook binnen ons opmaak-concept kunnen waarschijnlijk nog veel verbeteringen worden aangebracht. En daaraan wordt gewerkt, hoor ik hier vertellen.

Underdog

"Afgelopen weekend woonde ik de kader-vorming bij der Humanistische Jongeren over het thema "racisme". Dit gebeurde voor het traditionele HJ-doelpubliek van voornamelijk 16-20-jarigen. Wat me hier bijzonder trof was de houding van nogal wat deelnemers tegenover het Vlaams Blok. Die is niet per definitie positief of negatief. Wel zijn velen geneigd het Vlaams Blok te beschouwen vanuit de underdog-positie. Jongeren kunnen zich voorstellen dat het Vlaams Blok verwerpelijke stand-punten vertolkt, maar vin-

den dat veelal geen reden om het Vlaams Blok compleet uit te sluiten en af te zonderen. Binnen die context is het precies non-conformistisch en schijnbaar een element van "Vrij Onderzoek" om het Vlaams Blok inderdaad aan het woord te laten. De ham-vraag hierbij is of dit fascistische clubje met haar al te eenvoudige slogans en dito argumenten dan niet nog meer weerstand overwint bij jongeren. Begin volgend jaar organiseren de Humanistische Jongeren hun congres precies over het thema "extreem-rechts". Zal het Vlaams Blok daarop aanwezig zijn? Daar zal bij de Humanistische Jongeren wellicht nog een flinke boom over opgezet worden." (Naam en adres bekend)

Dat is wat mij ook zo irriteert: de gehele politieke wereld lijkt zo "blasé" en bekijkt de problemen zodanig vanuit de hoogte (Bent u bijna rond, beste politici?) dat het niet hoeft te verwonderen dat het Vlaams Blok op enige sympathie kan rekenen vanwege de stijl. En dat terwijl precies van progressieven wordt verwacht dat ze de bestaande orde aan radicale kritiek onderwerpen. Maar daar ligt dan weer de nazi-truuk: de onvrede en het ongenoegen gebruiken om macht te winnen om dan...de bevolking zelf tot slachtoffer te maken. Van Hitler zijn de werklozen niks beter geworden, Krupp wel. Ik denk niet dat de Humanistische Jongeren wat dan ook van het Vlaams Blok te verwachten hebben.

En ter afronding nog eens een brief uit Lieverlede van ene Jean Emard, winnaar van de Goncourt voor Vlaamse anonieme dichters:

Voor elk gat
in de markt van de kijkkast
recht Jambers de mast, en
bewijslast voor viriliteit
raakt hij kolderiek kwijt door
grafiekvljijt waar pieknijd
hem vierrads toe leidt.

Ciao,
Lafargue.

P.S.: Gelezen en uit de context gehaald: "Mijns inziens kan alleen een genadeloze cultuurkritiek een begin vormen van een ommekeer." (Leo Apostel)

Er vlogen al behoorlijk wat meeuwen van Tsjechov door het nederlandsstalig theaterlandschap. Het gros van die toneelbeesten was vleugellam, een handvol trok zich behoorlijk uit de slag en één op tien bekoorde onvergetelijk. Zo'n uitzondering is de sierlijke vlucht van *de meeuw* die door De Blauwe Maandag en regisseur Luc Perseval werd opgelaten in de Brusselse Beursschouwburg. Het oogstrelende van deze voorstelling ligt niet eens zozeer in het originele van de regie, o neen, want vorig seizoen concipieerde de Berlijnse regisseur Stefan Kimmig voor Zuidelijk Toneel Globe een meeuw naar een haast identiek regieconcept. Maar die voorstelling ontroerde niet. Het verschil zit 'em in de kwaliteit van de vertolking. Nu al kan worden gezegd dat Jan Declair, Chris Lomme en andere Dries Wieme's van deze op een blauwe maandag gelanceerde meeuw één van de belangrijkste theatergebeurtenissen van het jaar maakten. Precies zulke uitzonderlijke voorstellingen drukken je met de neus op de vluchtigheid van het medium. Je constateert bijvoorbeeld al dat het zeer moeilijk is om je positieve kijk-ervaring zo onder woorden te brengen dat iemand die de voorstelling niet zag, iets van de sfeer te pakken krijgt. Suggestief fotomateriaal wil wel eens helpen, maar het is niet met zinnen

Hoek van Koeck

De vergankelijkheid van de meeuw

als "Jan Declair was uitstekend als Trigorin en Chris Lomme schitterde als Arkadina" dat je de mensen de weg naar de schouwburg doet vinden. De vluchtigheid van het medium valt nog meer op als je moet praten/schrijven over een voorstelling die maar één keer stad of land aandoet. Wanneer je er over praat/schrijft, is ze al een brok geschiedenis, een ervaring die niet meer te delen is met iemand die er op datzelfde ogenblik, in dezelfde omgeving, tussen dezelfde mensen, niet bij was. Deze vergankelijkheid tekent ook de persoonlijkheid van veel acteurs, onder andere hun onzekerheid en overgevoeligheid aan kritiek. Zij moeten het op het moment zelf waarmaken. Zij zijn geen boek of schilderij dat nog eens door een volgende generatie, een generatie met andere inzichten, kan worden bekeken en geherwaardeerd. Voorstelling en vertolking zijn er niet meer. Deze vergankelijkheid werd zeer schrijnend in beeld gebracht door Fellini in zijn film *De Clowns*. De eens zo

beroemde circusartiesten, die duizenden mensen amuseerden, zitten vandaag te vereenzamen tussen hun vergelende persknipsels. Ze worden zieliger naarmate ze met meer bravoure over "hun tijd" vertellen. Er wordt beleefd geluisterd, zoals op familiefeestjes de vakantie verhalen en legerdienst-aneccdots worden ondergaan. Het gaat immers over dingen die niet meer ter zake doen, voorbij dingen, die slechts hun belang hadden op het moment dat het gebeurde. Bij die bedenking sta je ook stil als je de soms ellenlange biografie van een acteur leest. Je overloopt een opeenstapeling van rollen. Maar wat zegt het je als je leest dat een acteur in 1975 de rol van Wagner heeft gespeeld in de Faust van Goethe? Het is een bericht dat zelden iets over de werkelijke waarde van de prestatie zegt, zelfs niet als de naam van het gezelschap of de regisseur je nog vertrouwd in de oren klinkt.

Over vijf, tien, twintig jaar zullen alleen degenen die *de meeuw* in de uitvoering van De Blauwe Maandag hebben gezien, de prestatie van Jan Declair, Dries Wieme en Chris Lomme op hun werkelijke waarde kunnen schatten. Ik hoop niet alleen voor de acteurs, maar vooral voor de theaterliefhebbers zelf, dat er dat zoveel mogelijk zullen zijn.

Paul Koeck

Toestanden

Zespenningenstraat 49 (b13)
1000 Brussel
tel 02/513 02 16

elke vrijdag uitgegeven
door Uitgeverij Zijdelings C.V.

directeur : Eric Corijn
hoofdredacteur : Jan Van Kerkhoven
eindredactie : Karin Pairon en Eric Goubin
redactie : Koen Dille, Francine Mestrum,
André Mommen, Wim Van Rooy,
Jef Vermaere, Frank Winter.
tekenars : GAL, Morbus, Quirit
vormgeving : Scritto

bijgestaan door een redactieraad
en een schare medewerkers

Zakelijke leiding : Koen De Visscher

jaarabonnement : 2400F - 170fl
of een permanente opdracht
van 200F - 14fl / maand
rek. nr 001-1762098-72
van Zijdelings CV
Brussel

verantwoordelijke uitgever :
Paul Eyben,
Brouwerstraat 16
3590 Hamont-Achel

10 REDENEN OM JE TE
ABONNEREN OP TOESTANDEN:

1. FERNAND AUWERA
 2. FERNAND AUWERA
 3. FERNAND AUWERA
 4. FERNAND AUWERA
 5. ...
- ENZ ENZ

Abonneren...

Kan door storting van 1.988F op rekening 001-1762098-72 van uitgeverij Zijdelings CV te Brussel. Een permanente opdracht van 200 F per maand is al evenzeer welkom.

... en adverteren

Adverteren in "Toestanden" is mogelijk. Nevenstaande aankondiging bijvoorbeeld, kost U 1.000 F. U hoeft alleen maar te bellen naar Koen De Visscher op 02/513.02.16. en Uw mededeling staat in de "Toestanden" van volgende week.

advertentie

IMAVO
INSTITUUT VOOR MARXISTISCHE VORMING. V.Z.W.

VOOR SYNDIKAAL RECHT !

Studiedag van het Instituut
voor Marxistische Vorming vzw

André Tobac
(vormingswerker IMAVO)
Inleiding en doelstelling studiedag

Marcel Schoeters
"De syndicale delegee bedreigd",
historische schets en standpunten
van de vakbeweging

Maxime Stroobant
"Een sluitende wetgeving ter bescher-
ming van de delegee", huidige voor-
stellen en juridische knelpunten

Zaterdag 26 november, 10 uur,
ABVV Gebouw,
Van Arteveldestraat 17, 2000 Antwerpen
Inkom gratis

Toestanden 10

Politionele actie

Degenen die de protesten tegen het soberheidsbeleid moeten intomen, blijken er evenzeer het slachtoffer van. Jos Gavel bij de politie op pag. 3.

Vrouwen in actie

Het abortusdebat is een stap verder. En meteen ook een stap terug? Kitty Roggeman evalueert een en ander op pag. 5. Toestanden was tevens getuige van de Vrouwendag en het Vrouwentribunaal over armoede. Pag. 19-21. En dan is er nog wetenschappelijk onderzoek ten dienste van de vrouwenbeweging op pag. 24 en 27.

Canada-Coca-Colanisering

Jean-Pascal Zanders is een nieuwe CCC op het spoor. En dit naar aanleiding van de Canadese verkiezingen op 21 november. Pag. 7.

Nicaragua

Het heeft te lang geduurd. Maar dan toch: Nicaragua in Toestanden. Dirk Diels had een babbel met Nicaragua-ganger Dirk Goegebuer. Pag. 8.

Speeltheater

Eva Bal is al jarenlang een begrip op het vlak van jeugdtheater. Tuur Devens bekijkt samen met Eva haar nieuwste productie op pag. 10.

Culturele Toestanden

Drie volle pagina's besprekingen over het Antwerpse Prentenkabinet, de Italiaanse futuristen, het Logboek van een Narrenschip, Straatrealisme, volksmuziek en Télé 21. Pag. 11-13.

BRT-VTM

Een frisse wind bracht op onze redactie m   er nieuws over de BRT-VTM-mallemolen. Pag. 14.

De Nederlandse vluchtheuvel

Eddie Vaes praatte met enkele Vlaamse theatermensen die hun geluk beproefden bij onze Noorderburen. Een dossier op pag. 15-18.

Turf

Jef Turf herbekijkt zijn legendarische optimisme. Een boeiend gesprek met een boeiende maar omstreden communist. Pag. 25-26.

Televisiecultuur

Geert Selleslach maakt komaf met de "verkoopsgeile literatoren". Een pittige analyse van het televisie-gestuurde literatuurgebeuren. Pag. 28.

Het Laatste Woord

